

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXI. • Jún 2023 • Číslo 6

Víťazi súťaže
Vojaci očami detí

Pre detský úsmev

„Keď deti nasadali v Kyjeve do autobusu, sirény varovali pred útokom dronmi, nehovoriac o tom, že každé prišlo v bojoch o niektorého z rodičov,“ povedala nám pani Roxolana, ktorá na Slovensku sprevádzala 22-člennú skupinu ukrajinských školákov. „Ide už o druhý turnus a sme veľmi šťastní, že po tom, ako prekročia slovenské hranice, sa im na tváre vracia úsmev,“ pokračovala Lucia Martonová z Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v Ozbroyených silách a ozbrojených zboroch SR. Duchovní v policajnom zbore, podplukovníčka Jana Tabačková a plukovník Milan Petrula spolu s ďalšími pripravili program terapeutického

tábora tak, aby si deti čo najviac oddýchli. Na túrach v Slovenskom raji ich sprevádzali aj poručík Filip Chyba a plukovník Viktor Sabo. „Každé dieťa má právo vyrastať v pokoji a mieri. Preto treba pomáhať deťom z vojnou postihnutých oblastí Ukrajiny, aby nabrali sily, aby sa aspoň pár dní nemuseli obávať bômb. Verím, že Slovensko zostane v ich srdciach zapísané v dobrom,“ povedal pred odchodom na výlet s deťmi plukovník Sabo, generálny duchovný – vojenský biskup ústredia ekumenickej pastoračnej služby.

Text a foto: Pavol Vitko

Milí kolegovia a kolegyně,
je pre mňa ctou prihovoriť sa čitateľom
časopisu, ktorý už roky, mesiac čo mesiac, leží
na pracovnom stole mojej kancelárie, ale aj
mnohých ďalších v našom rezorte. Do Obrany
som mal možnosť v minulosti už niekoľkokrát
prispieť. Teraz sa vám prihovám po prvýkrát ako
minister obrany Slovenskej republiky. Oslovujem
vás ako kolegov a kolegyně – a je to viac než
primerané. Počas doterajších dvadsiatich

rokov profesionálnej kariéry v štátnej správe venovaných agende
obranskej a bezpečnostnej to bolo práve ministerstvo obrany, popri
ministerstve zahraničných vecí, kde som mal možnosť pracovne
pôsobiť – v ostatných rokoch ako generálny riaditeľ sekcie obrannej
politiky. Teším sa na pokračovanie našej spolupráce aj v najbližších
mesiacoch.

Slovenská republika prechádza ťažkým obdobím. Naša spoločnosť
je unavená a polarizovaná. Situácia na medzinárodnej scéne je od
vypuknutia ruskej agresie proti Ukrajine najnáročnejšia v dejinách
nášho mladého štátu. Vojna na Ukrajine má na našu bezpečnosť
priamy vplyv a spôsob ukončenia tohto konfliktu zadefinuje, v akom
svete budeme žiť v najbližších rokoch. Službu ministra obrany
v úradníckej vláde Ľudovíta Ódora som sa rozhodol prijať, aby
som v tomto kritickom období prispel k efektívnemu a odbornému
spravovaniu našej krajiny v oblasti obrany. Ministrom som sa stal
v náročnej situácii, samotný rezort však preberám v historicky
najlepšom stave. Slovensko sa na medzinárodnej scéne teší
vysokému rešpektu. Výdavky na obranu po prvýkrát prekračujú
dve percentá HDP, celková hodnota rozbehnutých modernizačných
projektov presahuje päť miliárd eur, investície do vojenskej
infraštruktúry po celej republike sú násobne vyššie ako kedykoľvek
v minulosti. Rezort obrany prežíva zaslúžený rozmach.
Za súčasný stav nášho rezortu patrí vďaka a úcta predovšetkým
môjmu predchodcovi, Jaroslavovi Naďovi. Mojou ambíciou je
pokračovať v práci, ktorú sme spoločne odvedli za ostatné tri roky.
Žijeme v čoraz nebezpečnejšom svete. Som si istý, že Slovensko
bude aj po predčasných voľbách vďaka nadchádzajúcim mesiacom
našej práce bezpečnejším miestom – a že časopis Obrana pri tom
nebude chýbať.

Martin Sklenár
minister obrany Slovenskej republiky

ČÍSLO MESIACA

1 152

dní, teda 164 týždňov a 4 dni bol úradujúcim ministrom
obranskej Slovenskej republiky Jaroslav Naď. Vo funkcii
21. marca 2020 vystriedal Petra Gajdoša a 15. mája 2023
ju odovzdal svojmu nástupcovi Martinovi Sklenárovi,
novému ministrovi obrany SR vo vláde odborníkov vedenej
premiérom Ľudovítom Ódorom.

Foto: Ivan Kelement

6

12

16

18

24

28

36

40

- 4 Víťazi súťaže Vojaci očami detí
- 6 Medzinárodné cvičenie Toxic Lance 2023
- 11 Martin Sklenár vystriedal Jaroslava Naďa
- 12 Aktivujte plán MASCAL!
- 16 Rozhovor s poslancom NR SR Jaroslavom Naďom
- 18 TÉMA: Obrana a veda

- 24 Ukrajina a ochudobnený urán
- 26 Poľské Rosomaky pre Ukrajinu
- 28 Slováci v misii UNPROFOR
- 30 Prvý vojenský ombudsman
- 32 Slováci na frontoch prvej svetovej vojny
- 34 Majster SAP
- 36 Cucina italiana
- 38 Rozvrat štátu rýchlo a lacno
- 40 Cvičenie kybernetickej obrany Locked Shields
- 43 MILITARY ENGLISH: Military Justice
- 44 Naďovci z Vaďoviec
- 46 Presun 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v ZSSR
- 47 7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT model 1933

NA TITULNEJ STRANE: V kategórii Starší žiaci XXII. ročníka súťaže
Vojaci očami detí zvíťazila Karolína Schmögnerová zo Smížian

VOJACI OČAMI

Do XXII. ročníka výtvarnej súťaže Vojaci očami detí sme dostali 2 338 výtvarných prác, čo je tretí najvyšší počet súťažiacich v histórii súťaže.

1. miesto *Mladší žiaci*:

SLOVENSKÝ VOJAK, Amélia Petkovská,
2. ročník ZŠ s MŠ Veľká Hradná

2. miesto *Mladší žiaci*:

SLOVENSKÍ VOJACI, Peter Kramár,
3. ročník ZUŠ Nemšová

Súťaž pre žiakov základných škôl už tradične vyhlásili minister obrany, náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR a redakcia rezortného mesačníka Obrana. Zapojilo sa do nej 353 škôl a 22 jednotlivcov. Porota 19. mája v aule MO SR hodnotila v kategórii Mladší žiaci 1 706 prác a v kategórii Starší žiaci 632 obrázkov.

Víťazi v oboch kategóriách získavajú diplomy, suveníry a finančné prémie 160 eur za prvé miesto, 130 eur za druhé miesto a 110 eur za tretie miesto.

Z ocenených diel a z prác, ktoré sa prebojovali do finále, pripravíme výstavu. Ako sa už stalo tradíciou, obrázky si budú môcť pozrieť záujemcovia vo viacerých slovenských mestách.

Gratulujeme víťazom, vzdávame hold pani učiteľkám a pánom učiteľom, ďakujeme všetkým súťažiacim aj ich starostlivým rodičom – a tešíme sa na budúci ročník!

(aš) • Foto: Jakub Neubauer

3. miesto *Mladší žiaci*:

MIER A LÁSKA, Laura Psoťková,
11 rokov, ZŠ Kriváň

MLADŠÍ ŽIACI:

- 1. miesto: Amélia Petkovská, 2. ročník ZŠ s MŠ Veľká Hradná
- 2. miesto: Peter Kramár, 3. ročník ZUŠ Nemšová
- 3. miesto: Laura Psoťková, 11 rokov, ZŠ Kriváň

DETI 2023

2. miesto *Starší žiaci*:

ZRANITEĽNOSŤ NA BOJISKU,
Nikola Myšlenská, 6. ročník ZŠ Valaliky

1. miesto *Starší žiaci*:

BRÁNIME ŽIVOT, Karolína Schmögnerová,
8. ročník ZŠ Komenského, Smižany

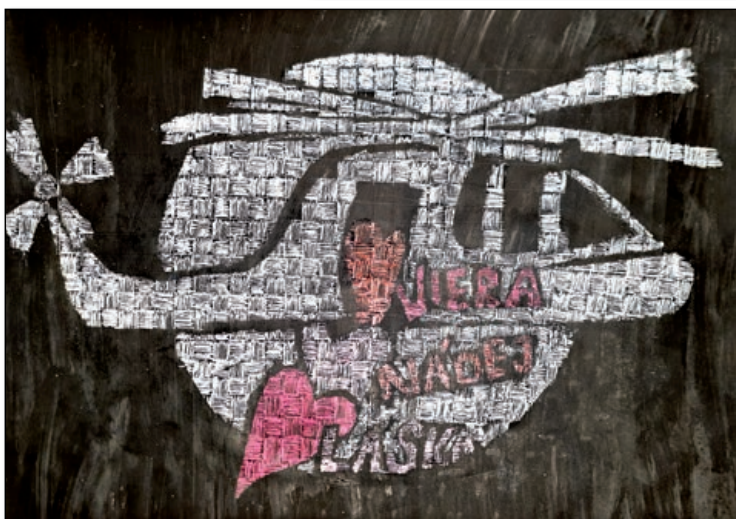

STARŠÍ ŽIACI:

1. miesto: **Karolína Schmögnerová**, 8. ročník ZŠ Komenského, Smižany
2. miesto: **Nikola Myšlenská**, 6. ročník ZŠ Valaliky
3. miesto: **Liliana Ďuricová**, 15 rokov, ZŠ Kriváň

3. miesto *Starší žiaci*:

VIERA, NÁDEJ, LÁSKA,
Liliana Ďuricová, 15 rokov, ZŠ Kriváň

Výtvarné práce hodnotila porota v zložení:

pplk. **Martina Šamalíková**, Generálny štáb OS SR
mjr. **Andrea Kukumbergová**, Generálny štáb OS SR
akademická maliarka **Katarína Böhmová**,
Mária Macáková, oddelenie marketingu MO SR
výtvarník a ilustrátor **Martin Kellenberger**,
maliar a sochár **František Guldán**,
vedúci oddelenia rezortnej tlače **Miloslav Ščepka**,
šéfredaktor mesačníka Obrana **Pavol Vitko**

Obnovený

Od polovice apríla sa v Lešti a Výcvikovom a testovacom centre radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Zemianske Kostolány dva týždne konalo medzinárodné cvičenie Toxic Lance 2023.

Major Roman Sústrik

Riadiaci cvičenia major Roman Sústrik približuje: „Na cvičení sa zúčastnili chemickí špecialisti OS SR, Armády Českej republiky, maďarskej armády, armády USA a Národnej gardy štátu Indiana. Cieľom cvičenia bolo precvičiť rozhodovací proces veliteľov čiat, družstiev a riešenie špecializovaných odborných úloh s použitím toxických chemických látok. Témou cvičenia bolo plnenie opatrení RCHBO pri posky-

ťovaní špecializovanej RCHB bojovej podpory pre manévrové a podporné jednotky a počas odstraňovania následkov katastrof, havárií a únikov toxických priemyselných látok v rámci krízového manažmentu.“

Po prestávke

Major Sústrik pripomína, že od posledného cvičenia Toxic Lance ubehli už tri roky. V uplynulom období sa chemici museli plne sústrediť na plnenie úloh v súvislosti s pandemiou Covid-19. „Teda na úlohy, ktoré primárne nesúviseli s naším poslaním, ale sekundárne áno. V plnej miere sme sa podie-

ľali na pomoci a plnení protipandemických opatrení. Minulý rok, keď sme si mysleli, že konečne sa budeme môcť venovať svojmu odbornému výcviku, prišla vojna na Ukrajine, bol napadnutý náš východný sused. Prvoradé bolo plnenie úloh, ktoré priamo súviseli s integritou našej hranice a garantovaním bezpečnosti. Pribudli ďalšie úlohy. Pochopiteľne, nemôžeme zabúdať ani na našu odbornú spôsobilosť, preto sme sa rozhodli, že zorganizujeme toto cvičenie. Aj preto, že úlohy vyplývajúce z konfliktu na Ukrajine môžu priamo súvisieť s úlohami, ktoré plníme počas cvičenia. Teda precvičiť interoperabilitu v medzinárodnom prostredí pri plnení úloh RCHBO.“

Náčelník RCHBO Ozbrojených síl SR plukovník Oliver Toderiška, ktorý stál pred rokmi pri zrode cvičenia Toxic Lance, zdôrazňuje, že bolo vždy pripravované ako taktické cvičenie jednotiek radiačnej, chemickej a biologickej ochrany s nadviazaním na výcvik iných jednotiek v priestore. „Svojou ochranou by sme ich zabezpečovali v reálnej činnosti. Ide asi o jediné medzinárodné cvičenie, kde veliteľ jednotky z jednej cvičiacej krajiny dostáva pod svoje velenie jednotky inej krajiny so spôsobilosťami, ktoré on nemá. Plní s nimi určené úlohy a preberá za nich aj zodpovednosť. Výzvou je aj plnenie úloh s reálnymi bojovými chemickými látkami, čo všetky zúčast-

TOXIC LANCE

nené štáty vítajú, nakoľko je to pre príslušníka odbornosti RCHBO vyvrcholenie výcviku. Výcvik s reálnymi látkami, tzv. Live Agent Training, sa uskutočňoval vo Výcvikovom a testovacom centre Zemianske Kostoľany, kam jednotky odchádzali po obdržaní čiastkového rozkazu FRAGO.“

Interoperabilita je základ

Cvičenie by sa podľa majora Sústrika nezaobišlo bez úzkej súčinnosti s CV Lešť a Výcvikovým a testovacím centrom radiačnej, chemickej a biologickej ochrany (VTC RCHBO) Zemianske Kostoľany. V ňom prebiehala časť cvičenia s reálnymi látkami. To je pre jeho účastníkov veľmi zaujímavé a prospešné. Prioritne teda išlo o preverenie integrácie a interoperability jednotiek RCHBO. Scenár cvičenia sa snažili pripraviť tak, že necvičia len samotné národné jednotky, ale často viaceré vo vzájomnej symbióze; napríklad americká čata má výborné spôsobilosti v oblasti prieskumu, ale nemá zariadenia na ťažkú dekontamináciu. Preto sa využíva na úlohy, v ktorých je silná a pri plnení úloh využíva dekontaminačné prostriedky napríklad českej či maďarskej armády. Takto spoločne plnili úlohy aj napriek určitej jazykovej bariére, ktorá sa ukázala najmä pri najnižšom stupni velenia a riadenia, teda v rámci družstva.

Medzinárodný rozmer cvičenie nadobudlo aj priamym zapojením príslušníkov medzinárodného zoskupenia NATO (MN BG SVK) pôsobiaceho na Slovensku. Priznali to zástupca veliteľa roty Armády ČR nadporučík Philipp Groh, z poverenia veliteľ 2. multifunkčnej roty RCHBO rožňavského útvaru poručík Peter Pastrnák, veliteľ americkej čaty poručík Hector Perez či veliteľka maďarskej čaty poručíčka Alexandra Fehér. Najmä slovenskí, českí a maďarskí velitelia, ktorých jednotky zabezpečovali dekontamináciu techniky, osôb a materiálu, museli klásť veľký dôraz pri vybudovaní miesta dekontaminácie na podrobný súčinnostný dohovor so zástupcami jednotiek, ktoré mali dekontaminovať.

Starenka nesklamala

„Bola to zároveň pre nás všetkých veľká výzva,“ hovorí poručík Pastrnák a pokračuje: „Veď kedy budú mať takú príležitosť dekontaminovať rôznorodú techniku zahraničných armád. Napríklad obrnené kolesové transportéry Pandur, Boxer či Patria. Mimochodom, čoskoro prídu prvé Patrie do armády a naši vojaci už mali príležitosť na vozidlách Slovenska si vyskúšať, ako presne treba nastaviť pred dekontamináciou rám na ostrekovanie. Lebo každá technika je špecifická. Pri nadrozmernej treba preto zistiť všetky podrobnosti o nej, vráta-

”

„Plnenie úloh s reálnymi bojovými chemickými látkami všetky zúčastnené štáty vítajú. Pre príslušníka odbornosti RCHBO to je vyvrcholenie výcviku.“

plukovník Oliver Toderiška
náčelník RCHBO Ozbrojených síl SR

ne veľkostných parametrov. Aby sme nepoškodili niektoré jej časti, napríklad senzory a na druhej strane, aby jej prejazd zasa nepoškodil naše rámy. Som rád, že sme všetko zvládli k plnej spokojnosti.“

Slovenskí vojaci používali pri dekontaminácii aj svoje „starénky“, teda vozidlá ARS 12 M na podvozku legendárnych, ale už morálne zastaraných vétriesiek. Podľa poručíka Pastrnáka však boli v ťažkom teréne Centra výcviku Lešť na nezaplatenie. Najmä keď popršalo. „Podvozok je perfektný, dostaneme sa s ním všade. Aj tam, kde kolegovia z iných armád, napríklad Česi s tatrovkami, nie. Preto sme boli schopní postaviť miesto dekontaminácie v určenom priestore,“ s hrdosťou v hlase na prácu svojich podriadených hovorí poručík Pastrnák.

Podľa neho medzi najzaujímavejšie, ale zároveň aj najnáročnejšie úlohy patrila dekontaminácia zájazdov do zostavy. Teda najskôr vyslanie prieskumu k zahraničnej jednotke, ktorá potrebovala dekontamináciu. Zistili skutočný stav osôb a bojovej techniky. Družstvo diaľkovej detekcie pomocou jedinečného diaľkového detektora DD CWA slovenskej výroby monitorovalo prípadný pohyb kontaminácie. Potom techniku a osoby dostali zo zasiahnutého priestoru a dekontaminovali, aby mohli ďalej plniť svoje bojové úlohy. Rožňavčania

pozorne sledovali českú i maďarskú dekontaminačnú linku. Vedeli dobre posúdiť svoje silné i slabé miesta. A čo ich oslovilo? „Dosiaľ na vytyčovanie používame tyčky, ale Česi už farebné kužele. Na vyznačovanie hranice čistej a nečistej časti zasa Maďari využívali plastovú reťaz, rovnako aj iný spôsob nanášania odmorovacej zmesi. U nich to robí ručne človek z plošiny. U nás je to iné. Mnohé z vecí, ktoré sme pozorovali, by sa celkom hodili aj pre našu jednotku. Jednoducho, treba sa vždy pozrieť, ako to robia susedia a z dobrých nápadov sa poučiť,“ konštatuje poverený veliteľ druhej multifunkčnej roty. Pochvaľuje si prácu veliteľa družstva linky, rotného Romana Cirbusa, zástupcu veliteľa družstva podpory dekontaminácie čatára Jaroslava Jakuba, vodiča – operátora špecialistu v družstve dekontaminácie osôb desiatnika Jaroslava Mikloša a ďalších.

Úspešná certifikácia

Príslušníkov spomínanej roty okrem iného v prvý týždeň spoločne s vyčlenenými príslušníkmi veliteľstva a štábu 103. práporu RCHBO Rožňava čakala aj náročná certifikácia. Plnili úlohy v súlade so spracovanou dokumentáciou. Počas veliteľsko-štábného cvičenia s čiastočným vyvedením vojsk boli preverené najmä odborné spôsobilosti multifunkčnej roty

RCHBO pod velením nadporučíčky Kataríny Kravcovej a štábu práporu. Pomocník riadiaceho cvičenia nadrotmajster Jaroslav Hlivák sumarizuje, že cvičiace jednotky zo Slovenska, Českej republiky, Maďarska a USA museli v priebehu dvoch týždňov plniť rôznorodé úlohy.

Patril medzi ne napríklad dopad rakety, kde bolo podozrenie, že niesla hlavicu naplnenú bojovou látkou. Najsôr museli lokalizovať miesto dopadu, urobiť RCHBO prieskum, monitorovať RCHBO situáciu na mieste a detegovať, identifikovať danú bojovú látku. Riešili aj nehodu áut, pri ktorej z oboch vytekala chemikália, ktorú museli identifikovať a zabezpečiť priestor. Medzi náročné úlohy patrila aj situácia, keď na železničnej stanici Lešť zaznamenali únik neznámej toxikkej priemyselnej látky z cisterny vlaku. Chemický prieskum musel urýchlene zistiť, o akú látku ide a vzápätí jednotky urobili potrebné opatrenia. Veľa práce mali zasahujúce chemické jednotky pri núdzovom pristátí vrtuľníka, ktorý prevážal vzorky toxických chemických látok. Prieskumný tím zisťoval, v akom stave sú piloti, urýchlene ich evakoval z vrtuľníka a zaistil prevážané vzorky. Incident, pri ktorom sa zistil únik neznámej chemickej látky vo vlaku s cestujúcimi na stanici, ukázal potrebu širokej medzinárodnej spolupráce. Úlohou zasahujúcich bolo zistiť, o akú

< ANKETA >

Čo pre vás bolo najväčším prínosom cvičenia
Toxic Lance 2023?

Poručíčka Alexandra Fehér

veliteľka maďarskej čaty RCHBO:

„Na cvičení na Slovensku som už po druhý raz. Moje predstavy a predsavzatia, ktoré som pred nim mala sa naplnili. Bola to zaujímavá práca v medzinárodnom kolektíve. Obohatila nás, lebo je to výborná príležitosť oboznámiť sa s pracovnými postupmi kolegov z iných armád NATO v rámci dekontaminácie. Som spokojná s výsledkami, ktoré moja jednotka na cvičení dokázala. Dôležité bolo pre mňa, že v rámci cvičenia som sa zdokonalila aj v angličtine.“

Nadporučík Philipp Groh

zástupca veliteľa roty Armády ČR:

„Na Slovensku som po prvý raz a hneď na medzinárodnom cvičení. Cieľ cvičenia – zlepšenie medzinárodnej spolupráce jednotiek RCHBO pri plnení spoločných úloh – sa podarilo naplniť. Väčšinu úloh sme plnili v Centre výcviku Lešť. Musím priznať, že tento výcvikový priestor je naozaj výborne vybavený a ponúka množstvo výcvikových príležitostí aj pre jednotky RCHBO. Či už pri prieskume, vyhľadávaní, riešení rôznych incidentov a v dekontaminácii. V tomto smere Slovákom trochu závidím.“

Poručík Hector Perez

veliteľ čaty armády USA:

„Je výborné, že sme sa pri plnení jednotlivých úloh a riešení incidentov v rámci cvičenia mohli vždy plne spoľahnúť na spoluprácu a koordináciu s chemikmi zo Slovenska, Česka a Maďarska. Takéto spoločné plnenie úloh v konečnom dôsledku obohacuje všetkých. Na Slovensku som po prvý raz. Ešte pred vojnou na Ukrajine bola naša jednotka nasadená v rámci predsunutej prítomnosti v Litve.“

Poručík Peter Pastrnák

poverený velením 2. multifunkčnej roty

103. práporu RCHBO Rožňava:

„Cvičenie bolo pre nás zároveň aj certifikačným cvičením. Naša rota plnila rôzne úlohy, najmä pri dekontaminácii ľudí, techniky a vybavenia. Robili sme aj chemický prieskum pochodovej osi, diaľkovú detekciu, ale aj prieskum a vyznačovanie kontaminovanej oblasti. Asi najzaujímavejšou úlohou bola záchrana ľudí zo železničných vagónov z vlaku na stanici. Bola tam zapojená celá jednotka a pomáhali nám príslušníci Národnej gardy štátu Indiana z USA. Aj v tomto prípade sa ukázali výhody spoločného postupu.“

Rotmajsterka Karin Poulová

staršia zdravotníčka obväziska 103. práporu RCHBO Rožňava:

„Veľmi sme sa potešili, že po covidovej prestávke sme sa konečne dostali do výcvikových priestorov, najmä do Centra výcviku Lešť. Medzinárodné cvičenie v takýchto podmienkach je veľmi dobrou výcvikovou príležitosťou aj pre nás, vojenských zdravotníkov. Posúva nás dopredu aj v schopnosti spolupracovať so zahraničnými jednotkami. Cvičiace jednotky, o zdravotný stav ktorých sme sa starali, spali v stanoch, zažili aj chladnejšie počasie s dažďom, ale ich zdravotný stav bol dobrý.“

látku ide, zabrániť jej ďalšiemu úniku a intoxikované osoby zachrániť z vlaku.

Čo je v sudoch?

Účastníci cvičenia riešili aj únik neznámej toxické priemyselnej látky zo sudov. Na miesto incidentu privolali RCHBO prieskumný tím. Pokúsil sa zastaviť únik a najmä zistiť, o akú látku ide, či je nebezpečná. Ešte nebezpečnejšia a náročnejšia úloha čakala cvičiacich pri úniku neznámej toxické priemyselnej látky v chemickom sklade. V sklade je parné zariadenie, ktoré znižuje viditeľnosť a nachádzajú sa v ňom zranení. Prieskumný tím musel vojsť dovnútra a v sťaženej viditeľnosti sa správne orientovať. Pri plnení spomínanej úlohy využili aj chemické roboty.

Slovenské, české a maďarské jednotky čakali náročné úlohy pri dekontaminácii. Jedna rota MN BG SVK bola kontaminovaná počas plnenia úloh. Plnila bojovú úlohu a svoj priestor nemohla opustiť. Preto museli ísť chemici za ňou. Jednotku dekontaminovali na mieste bez toho, aby museli prerušiť svoju bojovú činnosť. V ďalšom prípade bola spojenecká mechanizovaná rota počas svojho presunu kontaminovaná bojovou látkou. V lokalite postavili miesto dekontaminácie. V ňom bola všetka technika jednotky dekontaminovaná. Takýchto a podobných úloh museli v priebehu dvoch týždňov cvičenia riešiť chemici viac.

O zabezpečenie potrebného zázemia (v Centre výcviku Lešť boli cvičiaci ubytovaní v stanovom tábore) sa podľa plukov-

níka Toderišku postarali aj príslušníci Brigády spoločnej podpory Trenčín. „Som spokojný s plnením jednotlivých scenárov cvičenia v oboch miestach jeho dislokácie, aj s prácou, ktorú vykonal major Roman Sústrik a jeho kolegovia. V budúcnosti vidím potrebu zapojenia tzv. vševojskovej plánovacej zložky do tvorby incidentov. Chce to ešte väčšiu spoluprácu s ostatnými aktérmi v priestore pôsobenia jednotiek. Kláť väčší dôraz na obranu cvičiacich jednotiek, vlastnú obranu a využívanie obranných spôsobilostí jednotky, v prospech ktorej vykonávame svoje odborné RCHBO zabezpečenie.“

Riadiaci cvičenia major Sústrik uzatvára: „V rámci Toxic Lance sme precvičili interoperabilitu taktických multifunkčných jednotiek RCHBO v medzinárodnom prostredí. Velitelia čiat a ich podriadení sa precvičili v plánovacom a rozhodovacom procese pred a počas vykonávania odborných úloh. Precvičili aj taktické postupy a ich uplatniteľnosť pri plnení odborných úloh RCHBO bojovej podpory, plnenie odborných úloh s toxickými chemickými látkami (TCHL) pri plnení opatrení RCHBO. Cvičiacie jednotky sa preverili vo vykonávaní detekcie TCHL a dekontaminácii osôb a vojenskej techniky a materiálu. Pre príslušníkov 2. multifunkčnej roty 103. práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava a veliteľstva práporu zaradených do Cieľov spôsobilostí 2021 predstavovalo cvičenie výcvikovú príležitosť na uskutočnenie previerky bojovej pripravenosti podľa CREVAL. Cvičenie svoje ciele splnilo.“

Jozef Žiak • Foto: pplk. v zál. Peter Sobek, autor

Jaroslava Naďa vystriedal Martin Sklenár

Nový minister obrany Martin Sklenár potvrdzuje odhodlanie pokračovať v posilňovaní obranyschopnosti SR.

Ministrom obrany SR je od 15. mája Martin Sklenár, ktorému po vymenovaní prezidentkou SR formálne odovzdal funkciu v rezorte obrany Jaroslav Naď.

Ako sa obaja zhodli, rezort obrany má za sebou úspešné trojročné obdobie a revolučné zmeny. Ambíciou preto bude pokračovať v nastavenom trende posilňovania obrany a bezpečnosti Slovenska.

„V oblasti obrany a bezpečnosti pracujem už dvadsať rokov. Všetky svoje skúsenosti som pripravený venovať v prospech čo najlepšej obranyschopnosti Slovenska a ďalšieho rozvíjania rezortu, predovšetkým v tejto náročnej medzinárodnej situácii,“ uviedol novovymenovaný minister obrany Martin Sklenár.

Správny kurz

Podľa ministra Sklenára definuje súčasnú dobu situácia na Ukrajine. „Podľa toho, ako tento konflikt dopadne, uvidíme, v akom svete budeme žiť. Naša podpora pre Ukrajinu je nesmierne dôležitá, ide totiž aj o našu vlastnú bezpečnosť a obranu. Som preto rád, že v nej budeme pokračovať,“ doplnil.

Zároveň dodal, že čas, ktorý má k dispozícii, chce využiť najmä na pokračovanie už rozbehnutých projektov a iniciatív. Odchádzajúcemu ministrovi Naďovi poďakoval za všetko úsilie, ktoré vo funkcii venoval rezortu obrany. „Toto ministerstvo a jeho súčasť, ako aj ozbrojené sily budú ešte dlho spomínať na Jaroslava Naďa, ktorý vďaka svojej

odbornosti, vytrvalosti, profesionalite a transparentnosti dokázal nastaviť kurz ich smerovania veľmi dobrým smerom,“ skonštatoval minister Sklenár.

Prvoradá modernizácia

Doterajší minister Jaroslav Naď potvrdil plnú dôveru svojmu nástupcovi, pričom ocenil, že ide o profesionála s dlhoročnými skúsenosťami v oblasti obrany, ktoré získal počas pôsobenia v odborných funkciách doma aj v zahraničí. „Martino, vi Sklenárovi srdečne blahoželám k vymenovaniu do funkcie ministra. Som veľmi rád, že túto pozíciu odovzdam v tomto mimoriadne náročnom období práve jemu. Verím, že s jeho vedením sa podarí dotiahnuť veci, na ktorých sme spoločne pracovali, hlavne modernizačné projekty, ktoré vychádzajú z našich vzťahov so spojencami v rámci NATO,“ povedal odchádzajúci minister obrany Jaroslav Naď. Za posledné tri roky sa podľa neho Slovensko stalo nespochybniteľným a zodpovedným členom Severoatlantickej aliance a EÚ, pričom SR má vďaka svojmu zodpovednému prístupu k mnohým bezpečnostným otázkam významné postavenie na medzinárodnej scéne.

Úprimný a silný vzťah

Súčasťou formálneho odovzdania a prevzatia funkcie bola vôbec po prvýkrát aj ceremónia odovzdania štandardy ministra obrany. Aj týmto spôsobom rezort potvrdzuje dôležitosť budovania tradícií a moderného vlastenectva. Zároveň sa

v rámci výmeny na poste ministra obrany uskutočnilo aj slávnostné zhromaždenie, ktoré bolo príležitosťou na osobnejšie poďakovanie za doterajšiu prácu vojakom a zamestnancom rezortu. „S rezortom obrany ma spája veľa a vždy mi na ňom enormne záležalo. Aj preto bude moja podpora a vzťah k profesionálnym vojakom a zamestnancom a vôbec ku každému, kto je súčasťou ministerstva obrany a ozbrojených síl vrátane ich súčastí, vždy veľmi silný a úprimný. Spomínam si na situácie, kedy som stál pred mimoriadne ťažkými rozhodnutiami, pri ktorých som cítil vašu obrovskú podporu. Ďakujem,“ dodal Jaroslav Naď.

Premiér na návšteve

Minister obrany SR Martin Sklenár prijal 18. mája v priestoroch rezortu predsedu vlády Ludovíta Ódora. Zhovárali sa o obrane a bezpečnosti s dôrazom na zachovanie kontinuity záväzkov SR k spojencom v NATO a EÚ. Prediskutovali tému obranného rozpočtu, modernizácie a pomoci Ukrajine. „Obranné výdavky na úrovni dvoch percent HDP vzhľadom na ruskú agresiu na Ukrajine vnímame ako minimum. Počas nadchádzajúceho summitu NATO vo Vilniuse očakávame potvrdenie tohto prístupu aj ostatnými spojencami,“ povedal minister Sklenár. „Je dôležité zabezpečiť kontinuitu plnenia našich záväzkov, zaisťovať bezpečnosť krajiny a jej občanov a taktiež podporovať Ukrajinu. Zhovárali sme sa aj o dlhodobej garancii financovania rezortu obrany či krokoch potrebných na modernizáciu ozbrojených síl,“ skonštatoval predseda vlády. Minister Sklenár potvrdil, že prioritnou oblasťou modernizácie sú naďalej pozemné sily a ich spôsobilosti. V súvislosti s obnovou infraštruktúry chce rezort obrany pokračovať v nastavenom trende. S premiérom sa zhodli aj na pokračovaní podpory pre Ukrajinu.

Foto: Ivan Kelement

AKTIVUJTE PLÁN MASCAL!

Obrnený vojenský transportér Pandur sa vo vojenskom výcvikovom priestore zrazil s autobusom a ten sa zrútil do horskej rokliny. Operačný dozorný Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku zavelil: „Aktivujte plán MASCAL!“

Takto sa v máji začalo cvičenie v Centre výcviku Lešť.

U skutočnilo sa po prvý raz od dislokovania mnohonárodného zoskupenia na našom území v minulom roku. Český major P. P., ktorý v ňom pôsobí ako styčný zdravotnícky dôstojník, konštatuje, že sa koná aj na podnet mnohonárodného zoskupenia.

Autobus v roklíne

MASCAL plán (Mass Casualty Response Plan) znamenal hromadný príjem ranených v spolupráci so zložkami Ozbrojených síl SR, Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku (MN BG SVK), Integrovaného záchranného systému Slovenskej republiky – Záchranná zdravotná služba Bratislava, Záchranná zdravotná služba ZaMED a Krajské operačné stredisko integrovanej záchrannej služby Banská Bystrica.

„Cieľom bolo nacvičiť si spoluprácu pri hromadnom nešťastí,“ hovorí veliaci poddôstojník, hlavný zdravotník Veliteľstva zdravotníctva Ružomberok štábný nadrotmajster Radoslav Fabian, ktorý cvičenie riadil.

Major P. P. vysvetľuje, že MASCAL plán reaguje na prípadné hromadné nešťastia s množstvom zranených príslušníkov MN BG SVK, neschopných zvládnuť situáciu vlastnými silami a prostriedkami. Štandardný operačný plán musí

byť pripravený podľa štandardov NATO v každej zahraničnej vojenskej operácii. Má ho aj MN BG SVK. „V takom prípade treba aktivizovať aj civilnú záchrannú službu. Cvičenie, ktoré sa v rámci pôsobenia MN BG SVK uskutočnilo po prvý raz, poslúžilo na preverenie našich možností a spolupráce s civilnými záchrannými zložkami.“

Spoločne zasahovali českí, nemeckí a americkí zdravotníci z poľnej nemocnice ROLE-1, slovinskí a slovenskí vojenskí zdravotníci, aj vojenský hasiči 81. krídla Sliač a 2. bVzS Zvolen. Na cvičení sa za tri dni vystriedalo dvesto cvičiacich z piatich krajín s viac než dvadsiatimi kusmi techniky. Figurantmi boli českí, nemeckí a slovinskí vojaci. Vojenskí zdravotníci museli v horskom teréne vynaložiť veľké fyzické úsilie pri vyslobodzovaní ranených z autobusu a ich transporte.

Vedieť o sebe

Prezident Asociácie záchrannej zdravotnej služby na Slovensku (AZZS) Matej Polák zdôraznil, že ozbrojené zložky majú svoje vlastné postupy a civilná záchranná služba zasa svoje. „Cvičenie ukázalo, že v tejto oblasti je čo zlepšovať, aby sme ich zosúladiť. Na cvičení boli vojaci z rôznych armád NATO, pribudla aj jazyková bariéra,“ konštatoval.

Civilní záchranári vo vojenskom prostredí pri vyslobodzovaní zranených z vo-

jenskej techniky plnej zbraní a munície získavali nové poznatky. Napriek tomu, že išlo o prvé cvičenie vojenských zdravotníckych a civilných záchranných zložiek, štábný nadrotmajster Radoslav Fabian bol s výsledkami spokojný. Podľa neho ukázalo, ako v budúcnosti koordinovane postupovať. Vojenský zdravotníci armád NATO využívajú pri lokalizácii miesta nešťastia súradnice MGRS a civilné záchranné zložky používajú systém WGS84. Podobných rozdielov sťažujúcich rýchlu efektívnu spoluprácu je veľa. Civilní záchranári a vojenský zdravotníci sa o nich teraz dozvedeli a snažili sa ich riešiť.

Na začiatku cesty

„Čaká nás ešte veľa práce na zladení postupov i signálov. Cvičenie ukázalo, že ideme správnym smerom,“ pripomína štábný nadrotmajster Fabian. Prezident Asociácie záchrannej zdravotnej služby na Slovensku Matej Polák s ním súhlasí. Veď len aktívna spolupráca všetkých zložiek umožňuje efektívnejšie a účinnejšie zásahy pri mimoriadnych udalostiach a minimalizovanie následkov. Záchrana ľudských životov je prvoradá. Organizovanie takto koncipovaných spoločných cvičení je preto vždy prínosom pre všetkých zúčastnených.

Jozef Žiak • Foto: Armáda ČR, autor

Vojenský pochod a Lavička cti

Z Nového Mesta nad Váhom cez Krajné, Košariská, Myjavu a Starú Turú späť do Nového Mesta viedla trasa 5. ročníka vojenského pochodu Duchovne po stopách hrdinov.

Od 17. do 19. mája sme spolu prešli 80 kilometrov a bolo nás 26,“ povedal kapitán Dávid Varga-eštok, riaditeľ kancelárie Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v Ozbroyených silách SR a ozbrojených zboroch SR, ktoré pochod organizovalo.

Duch dá telo dokopy

„Vítaní boli všetci, ktorí si okrem schopnosti zvládnuť náročnú trasu pochodu priniesli aj ochotu zamyslieť sa nad odkazom hrdinov z dejín Slovenska, ako aj nad duchovnými hodnotami,“ vysvetlil kpt. Varga-eštok. Príslušníci ozbrojených rezortov sa poklonili odkazu generála Milana Rastislava Štefánika i partizánov z Bielych Karpát. Mali tiež duchovné zamyslenia a bohoslužby vo viacerých kostoloch na trase. „Som na tomto pochode už druhý raz najmä pre perfektný kolektív a výbornú organizáciu. Zároveň som sa dozvedel mnohé o neznámých protifašistických bojovníkoch z regiónu. Človek si pri takom dlhom pochode v horách siahne na dno, ale duch dá telo dokopy,“ usmial sa slobodník Juraj Synak od protiletadlovcov z Nitry. „Nepoznám ešte veľa krás Slovenska, podobne ako veľa našich hrdinov, no som tiež rada, že napríklad na Mohyly

generála Štefánika vojaci kráčali spolu so školákmi z regiónu a pridali sa k nám tiež tri desiatky zamestnancov ministerstva obrany a generálneho štábu,“ dodala slobodníčka Silvia Kolesová, ktorá ako logistka slúži v Banskej Bystrici. „Je dôležité vedieť kráčať, rovnako dôležité je vedieť zastaviť sa a vnímať Božie slovo aj odkaz tých, ktorí bojovali za slobodu nášho národa a sú pre nás príkladom vlastenectva, statočnosti,“ zdôraznil plukovník Viktor Sabo, vojenský biskup a generálny duchovný Ústredia ekumenickej pastoračnej služby.

Hrombaba so symbolom úcty

V rámci vojenského pochodu Vojenská podporná nadácia 18. mája v masíve Bradla nad Brezovou pod Bradlom slávnostne odhalila Lavičku cti, za ktorou stojí od myšlienkového zámeru cez projekt až po financovanie. „Pripomína zásluhy slovenských dobrovoľníkov v národno-oslobodzovacích bojoch 19. storočia i hrdinstvo účastníkov protifašistického odboja. No tiež profesionalitu novodobých vojnových veteránov z ich pôsobenia v zahraničných operáciách medzinárodného krízového manažmentu v uniformách Ozbroyených síl Slovenskej republiky,“ uviedol správca nadácie pplk. v. zál. Milan Gajdoš. Vysvetlil, že lavička, pri inštalácii ktorej nadácia spolupracovala s oddelením starostlivosti o vojnových veteránov a vojenských dôchodcov ministerstva obrany, má tvar časti skeletu lietadla CAPRONI CA.33, v ktorom absolvoval svoj posledný let do vlasti generál Štefánik. Je teda prejavom úcty, aj posolstvom slobody, demokracie a vlastenectva. Na slávnostnej inštalácii sa zúčastnil veliteľ Pozemných síl OS SR generálmajor Ivan Pach. Jej súčasťou je neďaleko Mohyly M. R. Štefánika vrcholová kniha, do ktorej možno napísať odkaz vojnovým veteránom. Ministerstvo obrany SR zriadenie symbolickej lavičky finančne podporilo zo svojho grantového programu.

„Ďalšiu lavičku budeme inštalovať 24. júna počas 5. veteránskeho výstupu na Ďumbier,“ avizuje M. Gajdoš.

Pavol Vitko • Foto: Richard Zimányi a Martin Kovanič

ZRUBOVÉ DOMČEKY NA SMREKOVICI

**HĽADÁTE UBYTOVANIE PRE RODINU
ALEBO SKUPINU PRIATEĽOV?**

**Vyberte sa do Veľkej Fatry a rezervujte si ubytovanie
v zrubových domoch. K dispozícii sú dva zruby, ktoré
je možné rezervovať samostatne alebo spoločne.**

**Zrubový dom má vlastnú kuchyňu, kúpeľňu, obývaciu
časť a izbu. Variť si môžete sami alebo využiť
služby hotelovej reštaurácie.
Všade naokolo sú krásne výhľady na hory a prírodu.**

HOTEL GRANIT SMREKOVICA ***

tel.: +421 914 324 188

e-mail: repcia.sm@granithotels.sk

www.granithotels.sk/smrekovica/sk

S vd'akou a hrdosťou

Tesne pred odchodom z pozície povereného ministra obrany nám Jaroslav Nad' poskytol záverečný rozhovor.

Ako sa vám zosadá z ministerského koňa?

S vd'akou voči kolegom, za to, čo všetko sme v rezorte obrany urobili, a to bez káuz, bez korupcie, s dobrými úmyslami a dobrými cieľmi. S hrdosťou na to množstvo práce, so spokojnosťou, lebo program, s ktorým som do rezortu ako minister prišiel, bol napriek okolnostiam a kratšej dobe nie raz prekonaný. Odchádzam teda hrdý na to, že sa môžem pozrieť ľuďom do očí, podať si s nimi ruku a odísť so vztýčenou hlavou. Zároveň odchádzam pokojný, lebo rezort odovzdávam konsolidovaný, a to do rúk Martina Sklenára, človeka, ktorý je odborníkom a ktorý je zárukou kontinuity, ľudskosti a morálky.

V akom stave bol ten kôň, keď ste naň vysadali?

Bol vyplašený, mladý, vajatal. Mal za sebou ťažké obdobie, keď sme v predchádzajúcich rokoch spochybňovali naše zahraničnopolitické smerovanie, naše spojenectvá. Keď ministerstvo obrany malo za sebou veľmi veľa káuz – od vojenského spravodajstva až po obstarávací procesy. Personál bol zneistený, množstvo pozícií bolo neobsadených. Bolo treba prísť s upokojením, so stanovením jasného

smerovania. Po stabilizovaní sa veľmi rýchlo ukázalo, aký obrovský potenciál v našom rezorte a v jeho ozbrojených silách je. Potom už to bol naozaj poriadny cval.

Rezort obrany poznáte od roku 2003, keď ste prišli prvý raz ako stážista, no napriek tomu, čo vás po nástupe do ministerského kresla prekvapilo – negatívne alebo pozitívne?

Asi nič, pokiaľ ide o interné prostredie rezortu. No iste nikto nečakal tú súhrnu okolností, ktorá nastala po mojom príchode. Od covidu cez evakuáciu z Afganistanu, až po vojnu na Ukrajine a s ňou spojenú nevyhnutnosť riešiť migračnú, energetickú či ekonomickú krízu. To boli veci, s ktorými sa nedalo počítať! Naozaj prekvapujúce, že toľko kríz prišlo v priebehu troch rokov. Obrazne povedané – to bolo naozaj dosť aj na koňa. O to úžasnejšie bolo, ako sa ľudia v rezorte pod ťažkým náporom nečakaných úloh spojili a ako paradne sme to zvládli. Nikto sa nepozeral na hodinky, hoci boli tri alebo štyri hodiny ráno. Nikto nehľadal výhovorky, ale hľadal riešenia, ten ťah na bránu bol úžasný. Cítil som od kolegov vtedy obrovskú podporu, za ktorú opakovane ďakujem – a verím, že oni ju cítili od mňa.

Na jednej strane ste museli bojovať s covidom, ale v rezorte nie jedno volebné obdobie bolo cítiť skrytý boj medzi ministrom a štátnym tajomníkom, takže toho ste boli ušetrený.

Som naozaj rád, že za tie tri roky som nemusel ani jeden raz akceptovať nejaké nanútené politické nominácie do nášho rezortu. To sa netýka len výborného štátneho tajomníka Mariana Majera, ale aj generálnych riaditeľov sekcií a šéfov ďalších úradov. V minulosti som ako úradník sám videl, ako boli nie jednému ministrovi stranícky dohodnutí alebo vnútení zamestnanci, s ktorými nevedel spolupracovať, ale musel ich trpieť. Vytváralo to napätie alebo nechúť. Takže áno, toho som bol ušetrený, preto ten tím tak šliapal.

Ukázalo sa tiež, že generálny štáb v ostatných rokoch nebol pri rozhodujúcich rozhodnutiach v pozícii, aby iba súhlasil.

Bolo to tak. Už som spomínal, ako som si pár dní pred nástupom do funkcie ministra obrany neformálne sadol s náčelníkom generálneho štábu generálom Danielom Zmekom a povedali sme si pravidlá, ktorých sa budeme držať. Bolo to o rešpekte a dôvere, postupne aj o priateľstve. Som hlboko presvedčený, že z oboch strán sme sa ich držali do bodky. V mnohých otázkach som od neho a od generálneho štábu dostával veľmi dobré vstupy. Takmer vždy som ich akceptoval. No a čo sa týka personálnej politiky, tú som akceptoval na sto percent. Nestávalo sa to, čo bolo v minulosti bežné, že náčelník generálneho štábu mal o svojom manažmente vlastnú predstavu, ale nakoniec mu minister obrany pomiešal karty podľa svojho.

Čo by ste urobili inak, čo sa vám nepodarilo?

Nestihol som urobiť to, čo som si postupne ďalej a ďalej zaumieňoval a čo by som urobil chcel navyše oproti pôvodným plánom. Ani by sa to nedalo, lebo tie úlohy sa vynášali jedna za druhou, respektíve jedna generovala druhú. Je mi ľúto, že aj niektoré veci z vládneho programu, ktoré boli rozrátané na štyri roky, nie sú celkom dotiahnuté, hoci sme ich úspešne odštartovali. Poviem príklad: Vojenský archív v Trnave, Kukurica v Bratislave či rekreačné zariadenie Zemplínska Šírava. To boli dávno neriešené, respektíve babrácky kamuflované výkričníky. No som rád, že už sme v štádiu prípravy projektovej dokumentácie, ktorá si vyžiadala svoj čas, na jeseň

by mali byť podpísané realizačné zmluvy a iné nevyhnutné dokumenty. Chcem dúfať, že nový manažment tieto rozbehnuté projekty nezastaví, lebo sú dôležité pre celý rezort. Tiež pripúšťam, že niektoré ťažšie rozhodnutia by som urobil už v prvom roku volebného obdobia, ale boli sme neskutočne zahltení covidom. Rozhodne sme však urobili zásadné systémové kroky v prospech bezpečnosti štátu, ako aj nastavenia procesov v prospech vojakov. Verím, že rezort bude z týchto zmien žiť ešte dlhé roky.

Ktoré ťažiskové veci ste ešte chceli dotiahnuť?

Ani nie dotiahnuť, ale skôr potiahnuť. Hovorím napríklad o infraštruktúre, ktorá je nikdy nekončiaci sa proces. No ľudia vidia, ako im opravujú kasárne, že sa zlepšuje zázemie výcvikových priestorov. Plus k tomu nová technika. Teším sa aj z 200-miliónového balíka od Spojených štátov, ktoré sme získali ako dar. Verím, že už úradnícka vláda ukončí príslušný proces a obstaráme od Američanov takmer dvesto vozidiel 4x4 Oshkosh a tiež ručné zbrane. Pripravili sme všetko na to, aby v priebehu leta mohol byť vyhlásený tender s cieľom nahradiť samopaly vzor 58. Keby sme mali ešte ten rok, veľmi som chcel stihnúť výmenu uniforiem. A to poľných, aj služobných. Verím, že v tom bude pokračovať ďalší manažment. No a verím, že bojové

vrtnútky Viper sa stihnú podpísať do jesene.

Veríte, že vaši nasledovníci pôjdu v podobnej línii?

Hovorme primárne o línii Slovenskej republiky. Tá je úplne jasná. Je

Vojenská profesionalita obohatená osobným nasadením a ľudskosťou je nielen v DNA našich ozbrojených síl, ale je aj dôležitou súčasťou budovania nášho štátu.

definovaná v našich strategických dokumentoch, ako aj členstvom v Severoatlantickej aliancii a Európskej únii. Verím tomu, že obdobie, keď sme začali Slovensko do istej miery ťahať späť k Rusku, sa už nevráti. Nehovoriac už o tom, že niektorí extrémisti sa doslova ponúkajú ako gubernia Ruska. O to viac verím, že Ukrajina s pomocou spojencov, vrátane Slovenska, agresiu Ruska zvládne, lebo mať v Užhorode ruské tanky by

bol pre nás nielen obrovský bezpečnostný problém, ale malo by to veľký vplyv tiež na ekonomiku štátu, o jeho stabilite ani nehovoriac. Takže z tohto hľadiska o úradníckej vláde nepochybujem. Potom bude dôležité, ako sa ľudia rozhodnú v septembri.

O politikoch sa hovorí, že bývajú tvrdí a niekedy až cynickí, takže čo vás, naopak, v našom rezorte až dojalo?

Och, veľa vecí. Ľudia, ktorí ma poznajú, vedia, že ak je to v záujme cieľa potrebné, viem aj buchnúť po stole. No pozitívnym emóciám som ústretový a v rezorte obrany sa vždy spájali s profesionalitou obohatenou osobným nasadením a ľudskosťou. Akokoľvek sa pozrieme na covidové testovanie, z hľadiska logistickej operácie bolo naozaj úžasné, ako sme to zvládli – a ešte raz pred všetkými klobúk dolu. Aj keď vojaci privádzali malé deti z Afganistanu, keď pomáhali utečencom na hraniciach, keď im blahoželám v rámci ankety Vojenský čin roka, keď sa vracajú z operácií medzinárodného krízového manažmentu, alebo sú úspešní v rámci vojenských cvičení – to všetko sú úžasné pozitívne emócie. No a to všetko je nielen v DNA našich ozbrojených síl, ale sú aj dôležitou súčasťou budovania nášho štátu. Všetkým kolegom, vojakom aj zamestnancom ďakujem. Som na vás hrdý, držte sa!

Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

TÉMA

Odborní asistenti pplk. Jozef Perďoch a kpt. Miroslav Pacek vedú s tretiakmi laboratórne cvičenie Systémy elektronického prieskumu a elektronického boja.

Veda, výskum a vývoj: *odraz nahor*

„V oblasti participácie rezortu obrany na vede, výskume a vývoji si trúfam povedať, že ak sme postupne klesali takmer ku dnu, za posledné roky sme sa odrazili hore. Aktuálne tri milióny sú trojnásobok sumy, ktoré sme do týchto oblastí dávali ešte pred pár rokmi,“ porovnáva národný riaditeľ pre výskum a technológie Juraj Mrenica.

„Ani to ešte nie je víťazstvo, stále sú to iba tri desatiny percenta z rozpočtu na obranu. No ak bude táto tendencia ešte chvíľu pokračovať, priblížime sa k rezortom obrany, kde výskum a vývoj berú naozaj seriózne,“ dodáva Juraj Mrenica, ktorý je aj riaditeľom odboru medzinárodnej spolupráce a podpory výskumu sekcie modernizácie MO SR. Môže pritom porovnávať. V našich sekciách modernizácie či vyzbrojovania pôsobí už dve desaťročia. Z nich bol v dvoch rotáciách osem rokov vyslaný do štruktúr v rámci Stálej delegácie SR pri NATO, kde mal tiež v služobnom portfóliu výskum a vývoj.

Systém podpory

„Ak stratíte v oblasti výskumu prístup k novým technológiám, prostredníctvom ktorých ho môžete realizovať, stratíte kontakt so svetom a ostatné krajiny vás v systéme prevažujú. To je do značnej miery aj prípad nášho rezortu. V posledných rokoch sa vraciame do hry takmer od nuly,“ hovorí J. Mrenica, ktorý je v pozícii národného riaditeľa od roku 2020.

Ak by niekto chcel názorný príklad, obratom mu ho poskytnú vedúci katedry elektroniky Akadémie ozbrojených síl profesor Ján Ochodnický: „Keďže akadémia bola postavená na základoch vojenskej vysokej školy zameranej na protivzdušnú obranu, práve naša katedra mala ešte pred dvoma desaťročiami najšpičkovejšie vedecko-výskumné zázemie. Bolo porovnateľné so svetom. To už dávno nie je pravda. Odhadujem, že ak by sme chceli spolu aj s ostatnými katedrami nakúpiť prístrojové vybavenie hodné dneška, nestačil by na to ani ročný rozpočet celej akadémie.“

Zánik azda desiatky výskumných a vývojových pracovísk, či už rezortných, alebo v rámci štátnych zbrojoviek, ktoré dožívali v našom rezorte ešte v 90. rokoch, priamo súvisel s konverziou, ako aj s redukciou armádnych štruktúr. Po ich práci nebol dopyt. Lenže žiadna seriózna inštitúcia nemôže bez investícií do vedy, výskumu a vývoja dlhodobo prežiť. Ibaže by sa chcela spoliehať len „na tých druhých“. To prináša veľké riziká. Neuvedomujeme si ich len my. Napríklad do Európskeho obranného fondu, ktorý zriadila Európska komisia na podporu výskumno-vývojových aktivít s cieľom udržania tempa najmä pri konfrontácii s čínskymi a ázijskými technológiami, bolo na roky 2021 až 2027 „naliatych“ až osem miliárd eur. A aj keď by sme mohli pripomenúť, že v našej krajine patria spomínané oblasti primárne do gescie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, sústreďme sa na to, ako aktuálne funguje podpora vedy a výskumu v našom rezorte.

„Systém je nastavený už viac ako pätnásť rokov. Prvá je inštitucionálna podpora, druhá je účelová forma podpory,“ vysvetľuje národný riaditeľ pre výskum a technológie J. Mrenica. Čo to znamená? „Takzvaná inštitucionálna podpora je nasmerovaná dovnútra nášho rezortu. Týka sa našich inštitúcií. Ako sa však u nás znižovala výskumno-vývojová základňa, tak nám zostali prakticky len dva subjekty. Akadémia ozbrojených síl (AOS) v Liptovskom Mikuláši a Vojenský technický a skúšobný ústav (VTSÚ) Záhorie.“

Juraj Mrenica

Odborný asistent mjr. Vladimír Kadlub sa venuje jednému z najtalentovanejších druhákov vojakovi 1. st. Matúšovi Brhelovi na hodine teória pohybu vozidiel

A účelová forma podpory? J. Mrenica objasňuje: „Ide o dotácie pre mimorezortné subjekty. My najskôr zadefinujeme okruhy našich záujmov, ktoré vychádzajú z koncepcných priorít ozbrojených síl a rezortu obrany. Tie sú zakotvené v dokumente Koncepcia zamerania výskumu a vývoja v rezorte obrany do roku 2025, pričom aktuálne pracujeme na jeho aktualizácii do roku 2030. Aktuálnym trendom je vysoká špecializácia či prelomové technológie, ktoré zabezpečia výraznú prevahu nad protivníkom pri budovaní vojenských spôsobilostí. Sú to veľmi progresívne oblasti, ako je umelá inteligencia, autonómne či robotické systémy, materiálové technológie, ale aj ekológia. Firmy nám posielajú svoje návrhy na riešenie. Odborná komisia, v ktorej je aj zástupca OS, v zmysle príslušných zákonov a pravidiel posúdi, ktoré projekty a v akom rozsahu budú podporené. Teší nás, že systém sa opäť pohol.“

Projekty a štúdie

„Financovanie vedy a výskumu v rámci inštitucionálnej podpory voláme pracovne kontrakt, ktorý uzatvára AOS po doho-

Jedinečné podmienky a výnimočné technológie

„Treba reálne priznať, že realizácia výskumu v súčasných podmienkach Vojenského technického a skúšobného ústavu Záhorie (VTSÚ) je nereálna a podiel na samotných procesoch vývoja sa oproti minulosti znížil. Čo sa však zvýšilo, sú aktuálne požiadavky na overovanie najmä technických parametrov novej techniky pre ozbrojené sily. Je to v súvislosti s overovaním kvality jej výroby, ako aj pre aplikáciu noriem členských krajín NATO v našich podmienkach,“ hovorí riaditeľ VTSÚ Karol Morávek.

V svojej oblasti je uznávanou legendou doma i v zahraničí. Riaditeľom je od apríla, no v tejto inštitúcii pracuje už 38 rokov. V medzinárodnom prostredí pôsobí v pracovnej skupine AC225-LCG Land engagement, ktorá sa zaoberá požiadavkami na bojovú a taktickú kolesovú i pásovú pozemnú techniku. Tiež je súčasťou aliančného tímu expertov na definovanie požiadaviek a spôsobov overovania ochrany

osádok bojovej a taktickej pozemnej techniky podľa STANAG 4569. Takže vie porovnávať aj zo svetom.

Avizuje: „Z dlhodobého hľadiska treba stanoviť priority v budovaní spôsobilostí v rámci našich skúšobných metód. Samozrejme, možno využiť i veľa už teraz overených skúšok, ktoré sú v podmienkach VTSÚ jedinečné a sú priamo prepojené s našim unikátnym terénom. Využiteľné sú aj viaceré už vybudované, respektíve novo zakúpené technologické zariadenia. Verím však, že po definovaní priorít v spolupráci s MO SR a OS SR získame ďalšie finančné prostriedky na postupné zabezpečovanie nových meracích prístrojov a technologických zariadení. Čo je tiež mimoriadne dôležité, že budeme vedieť adekvátne zaplatiť aj kvalifikovaných pracovníkov na ich obsluhu. Kým v minulosti sme si vystačili s využitím z dnešného pohľadu jednoduchšej meracej techniky, dnes sú skúšobné metódy postupy vysoko sofistikované. Vytvorenie podmienok na odovzdanie našich skúseností novej generácii výskumno-vývojových a skúšobných pracovníkov považujem za jednu z našich hlavných úloh.“

Piatok vojak 1. st. Martin Haluška skúma v tribodiagnostickom laboratóriu vlastnosti motorového oleja a s odborným asistentom Miroslavom Markom pripravuje článok do Science and Military o degradácii motorových olejov

de so sekciou modernizácie ministerstva obrany," konštatuje docent Boris Ďurkech, prorektor pre vedu. Prorektor pre kvalitu a rozvoj docent Vladimír Andrassy to rozmieňa na drobné: „V rámci spomenutého kontraktu riešime vedeckovýskumné projekty a vypracúvame štúdie uskutočniteľnosti.“ Z tohtoročných projektov spomeňme napríklad ten, ktorý má názov Analýza možností využitia rádiových technológií L3Harris FALCON IV v komunikačných a informačných podsystemoch bojových vozidiel. „Áno, aj tento priamo súvisí s modernizáciou našich ozbrojených síl a je veľmi dobré, že popri docentovi Mariáno-

Boris Ďurkech

vi Babjakovi a ďalších šiestich pracovníkoch našej akadémie sa na projekte podieľa aj trojica profesionálnych vojakov zo 6. spojovacieho práporu Trenčín a 62. spojovacieho práporu Ružomberok," konštatuje docent Andrassy. „Podobne je to aj pri projekte Generovanie a spracovanie rádiolokačných signálov v kognitívnych radaroch či pri projekte Testovacie pracovisko pre komunikačné a informačné podsystemy bojových

vozidiel," pokračuje docent Ďurkech. Z desiatky tohtoročných projektov sa jeden dotýka aj pohybovej výkonnosti kadetov. „Na ňom AOS spolupracuje s partnerskými vojenskými univerzitami v Brne a Budapešti," uzatvára prorektor pre vedu.

A čo je to štúdia uskutočniteľnosti? „Napríklad by sme potrebovali vypracovať štúdiu v oblasti transportných vrtuľníkov, od technických špecifik cez porovnávacie charakteristiky až po možné využitie. Akadémia sa vyjadrí, či má na to potenciál. Ak áno, tak vypracovanú štúdiu využijeme napríklad v procese akvizície takých systémov," vysvetľuje J. Mrenica. Docent Andrassy spomenie tri z ôsmich tohtoročných zakontrahovaných analytických štúdií a štúdií uskutočniteľnosti: „Integrácia bezpilotných leteckých systémov OS SR do spoločného vzdušného priestoru, Inštitucionalizácia aliančného vzdelávania v oblasti vojenskej logistiky či Komplexná analýza vzdelávania a prípravy vojenských radiacií letovej prevádzky v podmienkach OS SR.“

Vladimír Andrassy

Najlepšia z najlepších

Kadetka vojačka 1. st. Bianca Badidová z Kamenice nad Cirochou sa po maturite rozhodla pokračovať vo svojej stredoškolskej IT línii v Akadémii ozbrojených síl v študijnom programe Vojenské spojovacie a informačné systémy. Ako hovorí, urobila dobre.

Vlani ste na Medzinárodnej študentskej vedeckej konferencii SECOSAFT v rumunskom Sibiu boli najlepšia z najlepších. Ako sa to dá dešifrovať?

Posudzovalo sa 338 prác z 13 krajín, pričom sme boli rozdelení do sekcií. Súťažila som v kategórii technické vedy. To bola oblasť informatiky, elektrotechniky a strojárstva,

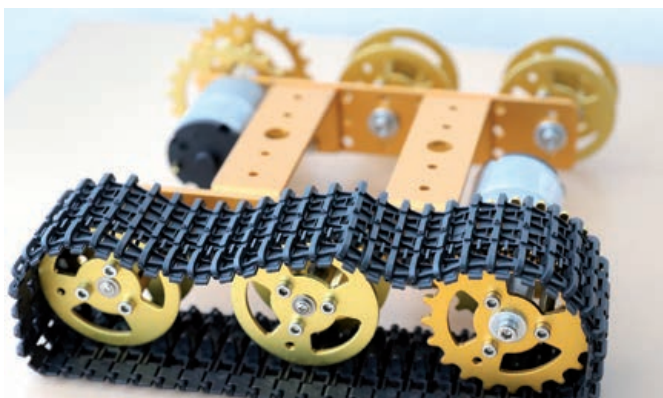

Peter Droppa

Strojári

Vedúci katedry strojárstva profesor Peter Droppa je vo svojej pozícii osem rokov. Za uvedené obdobie sa mu spolu s kolegami podarilo vytvoriť slušnú materiálovo-technologickú a výskumnú základňu. „Aktuálne dobudujeme laboratórium tribodiagnostiky, ktoré sa využíva na analýzu pracovných látok v technike, najmä olejov. Podobne je to s laboratóriom na testovanie nových

materiálov so zameraním na kompozity.“ Na tie vybudované predtým využili predovšetkým medzinárodné granty. Ide napríklad o laboratórium bezposádkových vozidiel, v ktorom stavajú študenti pod vedením pedagógov funkčné modely. Ďalej je to laboratórium alternatívnych palív a zdrojov energie so zameraním na vodík. „Výhodou je, že kadeti pod vedením vysokoškolských učiteľov v rámci svojich projektov dlhodobo spolupracujú s ozbrojenými silami,“ poznamenáva. Napríklad vďaka testovaniu mazív predišli hroziacim poruchám motorov. Vráťane nášho bývalého kompletu S-300. Profesor Droppa uznáva, že štúdium na jeho katedre je nielen zaujímavé, ale aj náročné. Najmä pre matematiku: „Aj v tomto akademickom roku štúdium končí na strojárstve len 45 % z tých, ktorí ho začínali. No všetci z tých, ktorí promujú, sú špičkoví odborníci.“ Dodajme, že veľa z nich býva ocenených aj za špičkovú študentskú vedeckú a odbornú činnosť. „Za 28 rokov čo tu učím získalo za túto činnosť ocenenie doma či v zahraničí azda 70 mojich študentov,“ spomenie. „Dvaja študenti bodovali nedávno v Rumunsku, traja naši strojáři sa chystajú začiatkom leta do Varšavy,“ avizuje. Dodajme, že docentka Mariana Kuffová z katedry strojárstva zastupuje Slovenskú republiku v NATO v paneli Automobil Vehicle Transport.

Výstavba modelov bezposádkového pásového systému

ktorú som vyhrala. Organizátori z celej súťaže vybrali jednu prácu do pozície akoby absolútneho víťaza. Mala som tú česť.

Čomu ste sa venovali?

Moja práca sa volala „Použitie neurónových sietí v analýze údajovej komunikácie“.

Čo si pod tým možno predstaviť?

Komunikácia, ktorá je prenášaná medzi dvoma alebo viac zariadeniami, môže obsahovať nejaké vírusy, niečo škodlivé. Navrhla som systém, ako túto škodlivú časť zachytiť s pomocou neurónovej siete, teda umelej inteligencie.

Vy ste však v Sibiu vyhrali aj tento rok.

Na májovej konferencii už boli kategórie trochu preskúpané a 1. miesto som získala v spomenutej technickej kategórii na úrovni inžinierskeho štúdia.

Vojak 1. st. z katedry elektroniky štvrták Adam Juško v laboratóriu špecializovanom na elektronický boj a elektronický prieskum

Informatici

„Už sa to zlepšilo, ale rezort sa k nám dlhé roky choval macošsky, takže naša celá IT štruktúra aj učebne boli vybudované z európskych štrukturálnych fondov a za osem miliónov sme dokázali zabezpečiť zatiaľ stále veľmi slušný kybernetický polygón na prípravu IT odborníkov,“ konštatuje profesor Jozef Štulrajter, vedúci katedry informatiky. Nezabudne však dodať: „Naše laboratória bude treba čoskoro modernizovať, lebo životný cyklus výpočtovej techniky je veľmi krátky.“ Pokračuje: „Vedeckovýskumnú činnosť smerujeme najmä do dvoch oblastí. Tou prvou je sieťová informačná a kybernetická bezpečnosť. Jeden z končiacich sa kontraktov s rezortom obrany sa volá Umeľá inteligencia a jej vplyv na rozvoj obranných spôsobilostí, druhý má názov Moderné metódy umelej inteligencie na detekciu a klasifikáciu potenciálnych hrozieb v distribuovaných systémoch.“ Druhá oblasť sa sústreďí na zosieťovanie prostredia bojiska a získanie informačnej nadvlády. „Vychádza to z požiadavky generálneho štábu pri budovaní ozbrojených síl,“ poznamenáva profesor Štulrajter, ktorého katedra v oblasti KIS spolupracuje napríklad so štábom plánovania a podpory GŠ. Pravdaže, katedra má v príprave špecialistov pre Ozbrojené sily Slovenskej republiky v oblasti informatiky výsostné postavenie a pripravuje ich tiež v špecializačných a odborných kurzoch. Záujem?

„Obrovský,“ vysloví očakávanú odpoveď profesor Štulrajter, ktorého katedra organizuje aj medzinárodnú vedeckú konferenciu Komunikačné a informačné technológie pod gesciou svetovej organizácie IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers).

Pokračovali ste v téme?

Áno, v téme som pokračovala aj tento rok. Podstatou neurónovej siete je, že sa potrebuje na niečom učiť. Mali by ste jej ukázať, čo je dobrá a čo zlá prevádzka. Zlepšenie mojej práce spočívalo v tom, že zlú jej pri učení neukazujeme a ona sa musí vedieť sčasti rozhodnúť aj na základe toho, čo ešte nevidela.

Bude to aj na červený diplom?

Priemer mám okolo 1,14, takže azda áno, podľa toho ako zvládnem štátnice.

Za čo ste získali odznak Vzorný kadet?

Za prospech, študijný priemer a výsledky vo vojenskom programe kadeta.

Ste piatačka, kam nastúpíte do služby po promóciách?

Mojím hlavným cieľom je zostať na akadémii ako interný doktorand a ďalej sa venovať výskumu.

Dron z dielne študentky katedry strojárstva vojačky Marcely Rumlovej je súčasť jej bakalárskej práce

Vojtech Jurčák

Bezpečnosť a obrana

Spomedzi ďalších katedier sme navštívili ešte Katedru bezpečnosti a obrany. „Teraz s docentom Vladimírom Andrassym participujeme na projekte Nie je to pravda, ale mohla by byť, ktorý sa zaoberá problematikou konšpiračných teórií a hoaxov na Slovensku a zároveň v európskom kontexte,“ konštatuje vedúci katedry profesor Vojtech Jurčák.

Podporuje ju Agentúra pre podporu výskumu a vývoja ministerstva školstva, hlavným riešiteľom je Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB Banská Bystrica. Na päťročnom projekte sa podieľa aj Slovenská akadémia vied a ďalšie inštitúcie.

Hybridné hrozby sú ďalšie okruhy skúmania katedry. „Spolu s Katedrou operačného umenia a vojenskej taktiky spolupracujeme na úlohách, ktoré sa dotýkajú vojenskej prípravy kadetov,“ dopĺňa profesor Jurčák. Popri samotnej výučbe sa venujú teórii vojenského umenia či rozhodovacím procesom. Obracajú sa na nich však aj s tým, či by vedeli zapracovať na projektoch napríklad environmentálnej či potravinovej bezpečnosti. „Nie vždy na všetko máme kapacity. Napríklad Centrum bezpečnostných a vojensko-strategických štúdií Univerzity obrany Brno, ktoré má cez 30 zamestnancov, si môže dovoliť ísť pri riešení podobných otázok oveľa širšie. Nás je len osem, ale bojujeme,“ usmial sa profesor Jurčák. Mimochodom, v rámci

štúdie uskutočniteľnosti sa ich aktuálny dvojročný projekt zaoberá s optimalizáciou rozhodovacích procesov krízového manažmentu v podmienkach ozbrojených síl pri predchádzaní a riešení krízových javov nevojenského charakteru.

Porovnanie seniorov

Aby sme si celkove zhrnuli, ako sa hýbal a kam sa pohol systém podpory vedy a výskumu v rezorte, sa opäť vraciame k pamätníkom na Katedru elektroniky AOS. Docent Martin Marko naozaj porovnávať môže, veď je jeden z dvoch zamestnancov akadémie, ktorý tu pôsobí od jej vzniku spred 50 rokov. No a docent František Nebus tiež patrí k legendám: „Na začiatku tisícročia až do roku 2008 sme spracúvali najmä projekty re-

Martin Marko, Ján Ochodnický, František Nebus

Voj. 1. st. Jozef Lenhart pri obhajobe svojej víťaznej práce

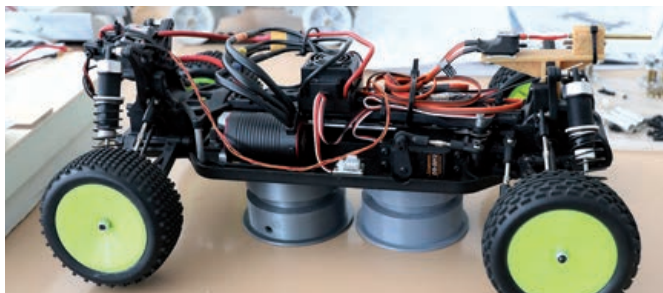
Študenti – vedci

Už 25. ročník Študentskej vedeckej konferencie v Akadémii ozbrojených síl sa tento rok konal 18. mája v Liptovskom Mikuláši ako súčasť aktivít organizovaných v súvislosti s predsedníctvom Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine.

Konferencia prebiehala formou súťaže o najlepšiu vedeckú a odbornú prácu v piatich sekciách. Zúčastnilo sa na nej 54 študentov vrátane troch z Fakulty vojenských technológií Univerzity obrany Brno a jedného z Military University of Technology z Varšavy. Na porovnanie, vlani ich bolo 42 a v roku 2019 pred covidom 37.

Slovenskí kadeti získali tri prvé miesta: voj. 1. st. Ľuboš Vidiečan za prácu Automatické meranie veličín VACH unipolárnych tranzistorov s využitím mikroprocesora (kategória elektronika), voj. 1. st. Bianca Badidová

zortného charakteru. Boli sme poverovaní dôstojnými úlohami, slušne dotovaní, mali sme ešte špičkovú výskumnú a skúšobnú materiálnu základňu. Potom prišlo zo strany rezortu obdobie čoraz väčšej podvýživy,” neveselo konštatuje docent Nebus. Dodáva: „Ak Česi hovoria, že nouze naučila Dalibora housti, tak my sme sa viac sústredili na európske a slovenské mimorezortné grantové prostredia. Zároveň sme získali reálny pohľad na vojenskú vedu v našej oblasti v európskom a svetovom priestore. Zistili sme, že ešte stále vieme hrať na slušnej úrovni. Ocenili to tiež partnerské firmy, napríklad v oblasti projektov inteligentného rušenia rádioelektronických a komunikačných systémov a podobne.“

V laboratóriu alternatívnych pohonov a zdrojov energie kadeti pod vedením doc. Vladimíra Popardovského stavajú model vozidla

Pokračuje profesor Ochodnický: „Po značnom nezáujme rezort obrany v súčasnosti dobre rozbehol inštitucionálnu podporu vedy a výskumu v AOS. Opäť môžeme komunikovať, cestovať a zúčastňovať sa na rokovaní aj s partnermi v Aliancii. Je to zatiaľ iba o rozbehu participácie na medzinárodných projektoch, ale môže to byť aj odrazový mostík k tomu, že raz v medzinárodnom prostredí zaujmeme v rámci niektorého projektu vedúcu pozíciu. No opakujem, na to potrebujeme technické zázemie.“

„Ak je prvým pilierom podpory nášho výskumu a vedy inštitucionálna podpora z rezortu a druhým spolupráca v Aliancii, tým tretím je kooperácia s domácimi priemyselnými subjektami. Takto spolupracujeme s jednou firmou napríklad na vývoji robotického bezobslužného vozidla ovládaného na diaľku s plánovaným bojovým využitím v zastavaných oblastiach, ktorý tiež podporuje sekcia modernizácie. No a v ďalšom projekte sme vojensko-teoretickým mozgom pri tvorbe zariadenia, s ktorého využitím sa ráta v Centre výcviku Lešť,“ pokračuje docent Marko.

„Myslím si, že systém dostal zmysel. Za slovenské peniaze ťažiskovo participujeme na slovenských výskumných projektoch. Či už v rámci rezortu alebo so slovenskými firmami,

ktoré s ním spolupracujú tiež. No a spolupráca vo výskume v rámci NATO je skvelá investícia, ktorá sa nám iste vráti,“ uzatvoril docent Nebus.

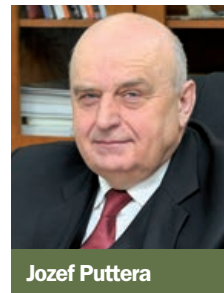
Ambície juniorov

„Je mimoriadne dôležité, že sa nám podarilo konečne presadiť vytvorenie ôsmich miest pre interných doktorandov. Od vlaňajšieho septembra sú obsadené už štyri pozície,“ teší sa rektor AOS docent Jozef Puttera. Práve on dobre vie, že vybojovanie „tabuliek“ nebolo jednoduché. O to spokojnejšie dodáva, že tento rok obsadia aj ostatné štyri miesta. „Bez tohto kroku by sa dalo len ťažko zabezpečiť žiaduce omladenie vedecko-pedagogického zboru akadémie“ dodáva rektor.

„Výborná možnosť rozvíjať sa a šanca na ďalší kariérny rozvoj,“ ocenil ďalšiu z možností ponúknutých akadémiou kapitán Miroslav Pacek. O čo ide? Vlni po príchode z bývalého prešovského Práporu ISTAR získal v akadémii pracovnú pozíciu odborného asistenta na katedre elektroniky. Zároveň je frekventantom 3. stupňa vysokoškolského štúdia. Síce ho absoluuje popri zamestnaní externe, ale priamo v Liptovskom Mikuláši. Tiež jedna z foriem omladzovania tímu.

Scénare cvičení špecialistov kybernetickej obrany s použitím aplikačno-infraštruktúrnych možností laboratória analýzy, vyhľadávania a identifikácie bezpečnostných ohrození či moderné metódy umelej inteligencie na detekciu a klasifikáciu potenciálnych hrozieb v distribuovaných systémoch. To sú len dva z vedeckých projektov akadémie, do ktorých sú okrem ďalších úloh zapojení aj mladí doktorandi. No a tí zo strednej generácie? Napríklad majorka Stanislava Gažová spolupracuje v medzinárodnej pracovnej skupine s názvom Kognitívny radar (NATO STO SET-302/RTG Cognitive radar), ktorú vedú Francúzi a Fíni. Podplukovník Jozef Perďoch zase pôsobí v aliančnej výskumnej skupine pod názvom Integrácia algoritmov kompresného snímania a strojového učenia do radarových aplikácií. Vedúcimi národmi sú Američania a Holanďania. Pplk. Perďoch zdôrazňuje: „Spolupracujeme na úlohách, publikujeme, vymieňame si výsledky. Je to veľmi dôležité. Verím, že čím skôr sa aj ďalší mladí kolegovia zapoja do niektorého z medzinárodných výskumných panelov. Majú schopnosti, majú ambície, jazyky pre nich nie sú žiadnym problémom. Veď okrem všetkých benefitov sa nielen my, ale aj naši študenti vďaka tomu dostávame k tým najšpičkovejším informáciám. A to je jeden zo základov rozvoja vedy, výskumu a vývoja aj v AOS, aj v našom rezorte. A aj vďaka tomu sa odrazíme hore.“

Pavol Vitko • Foto: autor a Danuša Spilá

Jozef Puttera

za projekt Detekcia anomálií pomocou metód umelej inteligencie (informatika – systémy a aplikácie) a voj. 1. st. Jozef Lenhart za prácu Čínske hrozby pre Európu a ich možné riešenia (spoločenské vedy, národná a medzinárodná bezpečnosť).

„Ukázalo sa, že kadeti v rámci svojej študentskej vedeckej odbornej činnosti dosahujú vynikajúcu úroveň, pričom zároveň veľmi ďakujem ich pedagogickým vedúcim,“ ocenil garant konferencie docent Boris Ďurkech, prarektor AOS pre vedu. Dodal: „Pozitívne hodnotíme aj to, že študenti získavajú praktické návyky na obhajobu svojich prác a svoje poznatky môžu potom využiť pri tvorbe a obhobe bakalárskych, magisterských či inžinierskych prác. No a v prípade študentov, ktorí sa na našej alebo aj iných medzinárodných konferenciách a súťažiach umiestňujú na popredných miestach, sa otvára otázka možnosti ich ďalšieho doktorandského štúdia na AOS.“

Ochudobnený urán na Ukrajine

Britský tank Challenger 2

Keď Veľká Británia oznámila, že spolu s tankmi Challenger 2 dodá na Ukrajinu aj strely z ochudobneného uránu, ktoré sú mimoriadne účinné pri ničení obrnenej techniky, Rusko začalo Britániu obviňovať z jadrovej eskalácie konfliktu. Nielenže to nie je pravda, ale Moskva sa zabudla zmieniť, že rovnakú muníciu má k dispozícii aj ona.

Na spustenie jadrovej reakcie či už v atómovej elektrárni alebo v nukleárnej zbrani, je potrebný obohatený urán. Ako už názov napovedá, ochudobnený urán toho schopný nie je. Kým v prírodnom uráne je podiel izotopu ^{235}U okolo 0,7 %, v ochudobnenom uráne je to len okolo 0,2 až 0,3 %. Práve izotop ^{235}U je zodpovedný za škodlivé rádioaktívne žiarenie.

Ochudobnený urán vzniká ako odpadový produkt práve pri výrobe obohateného uránu na spomínané použitie v jadrových reaktoroch či atómových zbraniach. Ide o kov s veľmi vysokou hustotou (o 70 percent väčšou ako olovo), ktorý je vďaka tomu extrémne tvrdý a teda vhodný na využitie pri výrobe priebojnej munície, ale aj panciera.

Ochudobnený urán je menej rádioaktívny ako prírodný urán. Napriek tomu má istú úroveň žiarenia, pre ktorú sa odporúča narábať s ním v ochranných rukaviciach. Nie je však zaradený medzi rádioaktívne látky, ale medzi toxické chemikálie. Najväčšie nebezpečenstvo totiž hrozí v prípade, že sa dostane dovnútra organizmu, napríklad inhaláciou. Vo väčšine prípadov sa síce vylúči z tela skôr, ako stihne uškodiť, ale môže preniknúť do krvi alebo sa ukladať v orgánoch, čo môže viesť až k ich zlyhaniu. Ovplyvnená môže byť aj činnosť mozgu, srdca, pečene a ďalších orgánov.

Kanón lietadla A-10

Začiatky v USA

Muníciu z ochudobneného uránu vyvinuli v USA v 70. rokoch. Jej najznámejšie použitie je v 120 mm kanóne tankov M1 Abrams. Prvýkrát túto muníciu bojovo použili počas vojny s Irakom v roku 1991. Vtedy si hravo poradila s tankami T-72, proti ktorým má stáť aj teraz. Britská munícia však môže byť použitá len v tankoch Challenger 2. Tie majú síce rovnaký kaliber 120 mm ako americké tanky, no Abramsy a tiež nemecké Leopardy 2 majú kanóny s hladkou hlavňou, kým britské obrnené vozidlá používajú kanóny s vývrtom hlavne. Ich munícia tak nie je navzájom zameniteľná.

Priebojné streľivo z ochudobneného uránu nepoužíva žiadnu výbušnú zložku. Pancier nepriateľského tanku pre-

bíja len svojou tvrdosťou a obrovskou kinetickou energiou. Ide o podkalibrovú muníciu, ktorú tvorí štíhla kovová šípka obklopená prachovou náplňou. Táto náplň sa pri výstrele spáli a ďalej letí len priebojná šípka. Najčastejšie ju netvorí čistý ochudobnený urán, ale zliatina s prímiesou iných tvrdých kovov, ako je titán či volfrám. Pri zásahu panciera sa táto šípka ešte viac zabrusuje a preniká ním ako maslom. Pri tom sa extrémne zahrieva natoľko, že začne horieť. Vnútri zasiahnutého tanku tak spôsobuje požiar.

Práve tu nastávajú najväčšie kontroverzie. Ochudobnený urán totiž nie je považovaný za nebezpečný mimo ľudského tela, no pri prebíjaní panciera sa z neho oddeľujú šupiny, ktoré môžu pri vdýchnutí škodiť. Záver však nie je jednoznačný. Existujú štúdie, ktoré poukazujú na možné zamorenie oblasti, kde bola táto munícia použitá, no zároveň existuje rovnaké množstvo štúdií, ktoré uvádzajú, že tieto šupiny zhoria pri požiari, ktorý použitie munície sprevádza.

V A-10 a pancieri

Ochudobnený urán je základom priebojnej munície aj pri leteckom kanóne GAU-8/A Avenger. Túto sedemhlavňovú rotačnú zbraň kalibra 30 mm nesú stroje A-10 Thunderbolt II. Práve špeciálna munícia umožňuje týmto lie-

Munícia pre americké tanky Abrams

Ruský tank T-80BV

tadlám ničiteľ aj silnejšie pancierovanú techniku. A-10 nesie pre svoj kanón až 1 174 kusov munície. Prvýkrát bol bojovo nasadený tiež v roku 1991 v Iraku.

Okrem munície našiel ochudobnený urán vojenské využitie aj pri výrobe panciera. Konkrétne pri amerických tankoch M1 Abrams sa už v 80. rokoch rozhodlo, že čelné partie bude kryť kompozitný pancier, ktorého zložkou bude aj ochudobnený urán. Ten má totiž 2,5-krát väčšiu hustotu ako oceľ a je teda účinnejší pri zastavovaní projektílov prebíjajúcich pancier kinetickou energiou. Presné zloženie tohto kompozitného panciera je však dodnes utajovanou záležitosťou a USA ho nedodávajú ani svojim spojencom. Tí dostali Abramsy bez ochudobneného uránu v pancierovaní. Tanky Abrams má sľúbené aj Ukrajina, no takisto budú bez tohto panciera. Preto aj ich dodanie zaberie niekoľko mesiacov, hoci ide o staršie uložené tanky. Najprv im totiž musia z čela korby aj veže demontovať bloky panciera s ochudobneným uránom a nahradiť ich iným typom pancierovej ochrany.

Aj v Rusku

Vývoj takéhoto streliva v USA, samozrejme, nezostal bez povšimnutia v Sovietskom zväze a neskôr v Rusku. Už v roku 1985 zaviedli do služby tankové strelivo 3BM32 Vant. Bolo určené pre 125 mm tankové kanóny, ale podobne ako v prípade západnej munície ide o podkalibrové strely. Pribojný projektíl tvorila zliatina niklu, zinku a ochudobneného uránu. Vzhľadom na obmedzenia dané rozmermi automatických nabíjacích systémov sovietskych tankov však mal tento pribojný projektíl dĺžku iba 380 mm, čo znížovalo jeho výkony. I tak však dokázal na vzdialenosť 2 000 metrov prebiť 540 mm ocele.

V roku 1991 zaviedli do služby strelu 3BM48 Svinec, ktorá používala nový pokročilý uránový projektíl s vysokou ťažnosťou – čiže schopnosťou natiahnuť sa bez toho, aby v materiáli vznikli trhliny. Dĺžka tohto projektílu bola 546 mm a na vzdialenosť 2 000 m prebíjal 510 mm ocele.

Vývoj sa nezastavil ani v samostatnom Rusku po rozpade ZSSR, len trval o niečo dlhšie. V roku 2016 zaviedli do výzbroje dve nové strely Svinec-1 a Svinec-2 označované ako „munícia so zvýšenou silou“. Ide tiež o podkalibrové strely, ktoré však majú výrazne dlhší pribojný projektíl – približne o 80 percent dlhší ako v prípade striel Vant. Preto musel byť pre ne patrične upravený

Ruská podkalibrová strela Svinec na Ukrajine

automatický nabíjací systém tankov T-80BV, aby sa doň zmestili. V iných typoch sa zatiaľ nedá použiť, hoci minimálne od roku 2019 sa pracuje na podobnej úprave aj pre tanky T-72 a T-90. V akom štádiu však tieto úpravy sú, nie je nateraz známe. Nepotvrdené je aj zloženie pribojných striel 3BM69 pre nové tanky T-14 Armata, ktoré by mali byť tiež zo zliatiny uránu. Tieto tanky sa však stále nedostali do sériovej výroby

a v akom stave je vývoj ich munície, je tiež otáznе.

Strela 3BM59 Svinec-1 používa zliatinu uránu a volfrámu, jej projektíl je dlhý 735 mm a na vzdialenosť 2 000 m prebija 650 mm ocele. Strela 3BM60 Svinec-2 má projektíl z ochudobneného uránu, ktorý na vzdialenosť 2 000 m prebija až 740 mm ocele. V čase ich zavedenia do služby ruské oficiálne médiá zdôrazňovali, že tieto strely neodporujú žiadnym medzinárodným dohodám. Navyše, táto munícia bola ruskou stranou už nasadená. Ruské tvrdenia o jadrovej eskalácii konfliktu zo strany Británie sú však aj z tohto dôvodu pri najmenšom pokrytecké.

Fotograficky sú zdokumentované strely Svinec, ktoré Ukrajinci našli v ukoristenom ruskom tanku T-80BV. Čo nie je potvrdené, je ich aktuálne použitie v boji – a to aj preto, že k tankovým súbojom na Ukrajine dochádza len minimálne a na nič iné sa tieto strely nehodia. Veľa na tom nezmení ani príchod 14 britských tankov Challenger 2. Tie jediné budú schopné používať muníciu z ochudobneného uránu na ukrajinskej strane. K tankom Abrams ju USA zrejme nedodajú a aj samotné tanky dorazia až o pár mesiacov. Leopardy 2, ktoré Ukrajina už dostala, takúto muníciu nepoužívajú vôbec.

Miroslav Barič

Ukoristené tanky T-80BV a T-80U na Ukrajine

Poľsko preberá juhokórejské lietadlá

Poľsko si v júli 2022 objednalo 48 juhokórejských nadzvukových lietadiel FA-50. Tie pôvodne vyvinuli ako cvičné, no vďaka výkonom si našli uplatnenie aj ako ľahké bojové a stíhacie. Poľsko si ich vybralo ako náhradu za stroje MiG-29 pričom najviac zavážila možnosť rýchleho dodania. Vo februári tohto roka sa začal v Južnej Kórei výcvik prvej skupiny ôsmich poľských pilotov. Ich preškolenie bolo naplánované na 23 týž-

dňov. V marci predstavil výrobca KAI prvý hotový stroj v poľských farbách. Dvanásť kusov vo verzii Block 10 dostane Poľsko v priebehu tohto roka. Ďalších 36 kusov už bude vo verzii FA-50PL Block 20. Tie budú schopné nosiť účinnejšiu výzbroj. FA-50 dokopy unesie 5 400 kg bômb a rakiet na siedmich závesníkoch a má aj kanón kalibra 20 mm. Maximálna rýchlosť je 1,5 macha.

Text: Miroslav Barič

Jadrové ponorky smerujú do Austrálie

USA dodajú Austrálii tri jadrové ponorky triedy Virginia. V prípade potreby sa ich počet zvýši na päť. Ide o prvý konkrétny výsledok nového obranného paktu AUKUS, ktorý Austrália, USA a Veľká Británia uzavreli v roku 2021. Ponorky triedy Virginia stavajú v USA od roku 2000. Nenesú jadrovú výzbroj, iba jadrový pohon. Ich dĺžka je 115 až 140 metrov podľa rôznych výrobných blokov a maximálny výtlak je 10 200 ton. Výzbroj tvoria štyri torpédomety a 12 odpaľovacích šácht pre strely Tomahawk. Trojicu ponoriek dostane Austrália na začiatku budúceho desaťročia. Budú slúžiť na preklenutie obdobia, kým v spolupráci s Britániou a s využitím amerických technológií vyvinie úplne nové jadrové ponorky. Tie by mali vstúpiť do služby po roku 2040. Austrália sa stane siedmym štátom na svete, ktorý má vo výzbroji jadrové ponorky.

Poľské Rosomaky pre Ukrajinu

Ukrajina získa 200 poľských osemkolesových bojových vozidiel pechoty Rosomak. Prvých sto dostane ešte v tomto roku a zvyšných sto má objednaných a dostane ich po tom, čo ich vyrobí. KTO Rosomak je upravenou licenčnou verziou fínskych vozidiel Patria. Poľské ozbrojené sily ich nakúpili bežmála tisíc v rôznych verziách. Existujú ako obrnené transportéry s viacerými druhmi výzbroje, prieskumné, sanitné a veliteľské vozidlá. Základnou verziou je však bojové vozidlo pechoty s vežou s kanónom kalibra 30 mm a 7,62 mm guľometom. Má trojčlennú posádku a prepraví ďalších osem vojakov. Nasadené bolo v Afganistane, kde preukázalo veľkú odolnosť pri ochrane posádky. Okrem BVP kúpi Ukrajina aj 24 samohybných mínometov M120 Rak. Ide o podvozok KTO Rosomak s vežou s mínometom kalibra 120 mm a dostrelom 12 km.

Nórsko kúpi nové Leopardy

Nórsko sa rozhodlo modernizovať svoje tankové sily a za 1,7 miliardy eur nakúpi 54 nových tankov Leopard 2A7. Firma Krauss-Maffei Wegmann ich dodá v rokoch 2026 až 2031. Nórsko si tiež ponechalo opciu na nákup ďalších 18 kusov.

V súčasnosti má Nórsko vo výzbroji tanky Leopard 2A4 (na snímke). V roku 2001 ich kúpilo 52 kusov od Holandska. V operačnom stave je v súčasnosti 36 z nich, pričom osem kusov by malo ísť na Ukrajinu. Nórska armáda zvažovala ich modernizáciu, no napokon sa rozhodlo pre nové tanky. Verzia 2A7 sa od 2A4 na prvý pohľad líši zošikmeným čelným pancierom veže. Staršia verzia má čelo veže kolmé. Leopard 2A7 má tiež o niečo dlhší kanón kalibra 125 mm, čo zvyšuje úsťovú rýchlosť projektilu a jeho účinnosť.

Fínsko kúpi izraelský Dávidov prak

Deň po vstupe do NATO Fínsko oznámilo, že za 316 miliónov eur kúpi izraelský systém protivzdušnej obrany Dávidov prak. Ten vyrába firma Rafael a tvorí prostrednú úroveň izraelského viacvrstvového systému protiraketovej obrany. Ďalšími úrovňami sú systémy Iron Dome krátkého dosahu a systémy Arrow 2 a Arrow 3 dlhého dosahu. Dávidov prak má dosah 40 až 300 km do diaľky a 15 km do výšky. Ide o prvý zahraničný predaj tohto systému, ktorý je v Izraeli v službe od roku 2017. Fínsko sa vyjadrilo, že Dávidov prak výrazne rozšíri schopnosti fínskej protivzdušnej obrany.

Turecko má lietadlovú loď

Turecké námorníctvo v apríli zaradilo do služby svoju novú vlajkovú loď. TCG Anadolu je výsadkové plavidlo na obojživelné operácie, no má aj letovú palubu a v prípade potreby môže slúžiť ako ľahká lietadlová loď. Práve na tento účel ju Turci chcú využívať. TCG Anadolu postavili na základe dizajnu španielskej lode Juan Carlos I. Španielske lodenice boli pri projekte aj oficiálnym partnerom. Pôvodne mala nosiť lietadlá F-35, no tie USA nakoniec odmietli Turecku predáť. Preto bude nosiť kombináciu vrtulníkov a bezpilotných prostriedkov. Plavidlo je dlhé 232 metrov a má výtlak 27 000 ton. Do hangárov pod palubou sa zmestí 25 helikoptér a v budúcnosti sa ráta aj s prúdovými nadzvukovými dronmi Baykar Kizilelma, ktoré práve prechádzajú testovaním. Na vlastnú obranu loď nesie jedno odpalovacie zariadenie na protiletadlové rakety, dva systémy Phalanx a päť kanónov kalibra 25 mm. Turecko plánuje aj stavbu sesterskej lode TCG Trakya.

Okamih zrodu

Keď sa 2. mája na nádvorí 91. ženijného pluku začala slávnostným nástupom spomienka na 30. výročie vyslania ženijného práporu do misie UNPROFOR,

možno aj prítomným profesionálnym vojakom či veteránom napadlo, kedy sa zrodila myšlienka vyslať na Balkán práve ženistov.

Slovenskí ženisti si svojou účasťou v misii UNPROFOR a neskôr UNTAES v bývalej Juhoslávii získali rešpekt medzinárodných partnerov aj domáceho obyvateľstva. Pre mladú Slovenskú republiku bola ich práca prelomová – na medzinárodnej úrovni reprezentovali našu vlasť, na domácej pôde boli zdrojom hrdosti,“ uviedol na slávnostnom nástupe s uznaním minister obrany SR Jaroslav Naď smerom k tejto etape našich vojenských dejín, ktorá sa začala odchodom prvej časti práporu 1. mája 1993 a uzavrela sa začiatkom roka 1998 návratom ženistov do vlasti.

Žiadaní ženisti

„Na tom, že OSN požiadala Slovensko o ženistov, mali vplyv dve veci. Tou prvou bolo, že dňa 25. 1. 1993 prijala Bezpečnostná rada rezolúciu, v ktorej sa okrem iného zaviazala, že vybuduje pontónový náhradu mosta Maslenica. Stál ponad morskú úžinu a keď ho zničili Srbi, z Dalmácie sa do zbytku Chorvátska dalo dostať iba po mori,“ spomenul plukovník v. v. Miloslav Naď. V rokoch 1992 – 1993 bol na medzinárodnom veliteľstve UNPROFOR predstaviteľom federálnej a potom slovenskej armády v pozícii zástupcu hlavného ženistu. Dodal: „Zároveň kanadský ženijný prápor a fínsky ženijno-stavebný prápor z Balkánu stiahli.“ Prečo? „Predovšetkým išlo o zhoršujúcu sa situáciu v Rwande a požiadavkou OSN bolo, aby tu práve Kanada ako krajina nezaťažená koloniálnou minulosťou prevzala úlohu novotvorenej mierovej misie. No a Fíni nepredĺžili dohodnutý ročný kontrakt,“ vysvetlil M. Naď.

V tejto situácii začal hlavný ženista misie UNPROFOR kanadský plukovník David Harries hľadať primeranú náhradu.

Plk. David Harries a pplk. Miloslav Naď – otcovia myšlienky angažovať v silách OSN slovenský ženijný prápor – vítajú našich vojakov 2. mája 1993 v Daruvere

Slovenský most cez rieku Neretva, 1995

Základnou spôsobilosťou nových ženistov malo byť v súvislosti s Maslenicou vybudovať pontónový most dlhý aspoň 300 metrov s minimálnou nosnosťou 60 ton. Takých krajín nebolo veľa. Práve ich rozhovor s podplukovníkom a taktiež ženistom Miloslavom Naďom, ktorý plk. Harriesovi prezentoval schopnosti a kvality slovenských ženistov, možno považovať za spomenutý okamih zrodu slovenskej ženijnej legendy. Bolo to 27. januára 1993.

Spomeňme, že účasť v UNPROFOR-e mala pôvodne vyzeráť inak: Už dva týždne po svojom vzniku SR avizovala OSN ochotu pokračovať vo svojej samostatnej účasti v UNPROFOR-e po ukončení účasti v spoločnom československom pešom prápore. Chcela vyslať samostatný slovenský peší prápor. Ten aj začala pripravovať na vyslanie bez toho, že by na to mala požiadavku zo strany OSN.

„O možnosti vyslania ženijného práporu do UNPROFOR-u k 1. 5. 1993 ako alternatívu namiesto ponúkaného pešieho práporu som informoval listom aj osobne národné orgány. Túto ponuku na politickej úrovni prijali a potom ju armáda realizovala,“ dodal M. Naď, ktorý v rokoch 1994 – 1997 pôsobil za Armádu SR ako ženijný dôstojník divízie mierových operácií sekretariátu OSN v New Yorku a ktorý sa okrem iného podieľal na kreovaní systému preplácania finančných náhrad Slovenskej republiky za nasadenie našich ženistov v bývalej Juhoslávii.

Prax ukázala

„Podplukovník Naď bol ten, ktorý vyprovokoval hlavného ženistu misie UNPROFOR-u plukovníka Harriesa, aby sa na našich ženistov prišiel pozrieť na Slovensko,“ povedal nám 2. mája na slávnostnom nástupe v Seredi generálmajor v. v. Emil Vestenický. Pred 30 rokmi bol v hodnosti plukovník prvý veliteľ slovenských pozemných síl. Pokračoval: „Prišiel, pozrel, videl – a nastal čas na diskusiu. Chcel zmeniť naše vysielané organizačné štruktúry na kanadské alebo fínske. Pove-

dal som mu doslova – pán plukovník, vy sa do našich štruktúr nemiešajte. Povedzte, čo od tejto ženijnej jednotky požadujete. Ja potrebujem vedieť, okrem všetkého iného, napríklad na akú vzdialenosť budú naše jednotky vysielané od tábora. Podľa toho si zariadim systém zásobovania a celú logistiku... Podplukovník Naď, ktorý nám tlmočil, mi síce navrhol, aby som nepoužíval taký podľa neho konfrontačný tón, ja som mu však povedal, že to nie je konfrontačné, ale iba striktné prezentujem naše požiadavky a možnosti,“ zasmiali sa teraz už spoločne genmjr. Emil Vestenický a plk. Miloslav Naď. „Nakoniec sa požiadavky nášho hosťa uzatvorili tak, že prapor bude vycvičený a vyslaný podľa slovenskej vojenskej doktríny a kultúry. Prax ukáže. No a keď prišli naši vojaci do priestoru, velenie UNPROFOR do pol roka od nás chcelo vyslať ešte jeden ženijný prapor. Vyriešili sme to tak, že sme rozšírili tabuľky o približne dvesto ľudí a šesťstočlenný prapor tam bol až do ukončenia činnosti UNTAES,“ uzavrel genmjr. Vestenický.

Expresné nasadenie

Pravdaže, pred vyslaním nášho ženijného praporu hrali v rade prvých huslí dôležité úlohy aj minister obrany Imrich Andrejčák, veliteľ Armády SR generálporučik Július Humaj či prvý veliteľ praporu plukovník Ľubomír Kolenčík. No aj ten, o ktorom sa doteraz hovorilo len pomenej a ktorý sa volá plukovník v. v. Kamil Šipula. Pred tridsiatimi rokmi bol zástupcom náčelníka ženijného vojska Armády Slovenskej republiky a v prvej rotácii v UNPROFOR zástupcom veliteľa. Práve on 1. mája vycestoval zo Serede na Balkán s prvou ubytovacou skupinou, pričom o deň neskôr ich na železničnej stanici v chorvátskom Daruvere vítal plukovník David Harries a podplukovník Miloslav Naď. A práve on patrila k hlavným motorom vybudovania praporu v takom expresnom čase: „Keď Imrich Andrejčák rozhodol o tom, že na Balkán nepôjdu žiadni vojaci základnej služby, ale iba vojaci z povolania a ľudia zo záloh, zvolával som na výber do Trenčína ľudí z celého Slovenska.“ Aj kapitán Zdeněk Malovaný si s úsmevom aj po takom dlhom čase vybavil, ako po príchode do chorvátskeho kúpeľného mestečka Daruvar vystúpil s ostatnými z vlaku na železničnej stanici. „Hneď tam sa pplk. Naď spýtal, kto vie pracovať s nivelačným prístrojom. Keď som zdvihol ruku, obratom sme vyrazili spolu na farmu neďaleko Lipiku. Bola blízko od línie konfrontácie a väčšinu krytiny striech tlakové vlny delostreleckej paľby zmietli na zem. Tam mi pplk. Naď ukazoval, kde budem vymerať osadenie obytných a hygienických

kontajnerov pre spolubojovníkov – ženistov, ktorí prídu o tri týždne s hlavnými silami. Bol som skeptický, tri týždne bol šibeničný termín. Ale dali sme to...”

Jediným skúšobným komisárom ženijného vojska v Armáde SR bol po rozdelení republiky pplk. Juraj Dorko. Ostatní ostali v Čechách. „Doslova v expresnom režime som školiť nových skúšobných komisárov na zemné stroje, mostné tanky a všetko možné, čo súvisí so ženijnými prácami,“ spomenul po tom, ako sa s odstupom tridsiatich rokov aj on nadýchol ženijného vetra v areáli seredských kasární. Nepopieral, bol rád, že pri príprave výročia vzniku praporu, za ktorým stálo aj občianske združenie UN VETERAN SLOVAKIA, si konečne spomenuli tiež na neho. Hoci po návrate z misie, podobne ako kpt. Malovaný, z armády odišiel: „V tých časoch to bol vynútený osud nemalo mierotvorcov,“ vzdychol si a mávol rukou. Niektorí sa nepohodli s nadriadenými, nie raz hrala úlohu závisť, že keď si už v misii „zarobili“, tak nech idú nabok...

Pplk. Dorko velil ženistom na medzinárodnom veliteľstve Juh a bol aj zástupcom hlavného ženistu celého UNPROFOR-u. Bez prestávky slúžil na Balkáne 25 mesiacov. Po nedohode v armáde a odchode už ako civil riadil prevádzku a údržbu pontónového mosta cez rieku Neretvu. Vtedy, keď ho do správy prevzalo NATO. Áno, práve tohto legendárneho Mosta života, ktorý vybudovali slovenskí ženisti. Napokon totiž nestavali most Maslenica, ale veľmi rýchlo museli vybudovať premostenie na pomoc obliehanému, ostreľovanému a hladujúcemu Sarajevu. A aké boli potom cesty Juraja Dorka? Chvilu bol doma, ale keďže ho mali ako špičkového odborníka v databáze OSN, prišiel telefonát z New Yorku: „Deväť rokov som ako civil pôsobil v ženijných službách OSN v Kosove a štyri roky som koordinoval UN ženistov v Čade, Západnej Sahare či v Sudáne.“

Medaily, kríže, úcta

„Ak aj v nedávnom období na Slovensku niečo naozaj fungovalo, tak to boli naše ozbrojené sily – a naši ženisti to preukázali hneď po vzniku Slovenskej republiky,“ ocenil ich prácu náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko.

Vzápätí spolu s J. Naďom odovzdali pamätné medaily či vojenské kríže 32 vojakom spomedzi tých, ktorí boli pred tridsiatimi rokmi pri vzniku prvej mierovej misie našich ozbrojených síl. S tým, že úcta a poďakovanie patrí aj všetkým ostatným.

Pavol Vitko

Foto: Bernard Rošteký, MN, autor,
Ivan Kelement

Sereď, 2. máj 2023
– nástup po 30 rokoch

Generál Daniel Zmeko udeľuje vyznamenanie
pplk. v. v. Jurajovi Dorkovi, vľavo pplk. v. v. Miloslav Naď

Prvý vojenský ombudsman

Novým vojenským ombudsmanom sa stal Roman Rybák. Do funkcie nastúpil 1. mája. Jeho úlohou bude poskytovať ochranu základných práv a slobôd profesionálnych vojakov počas trvania ich služobného pomeru. Roman Rybák absolvoval štúdium na Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši špecializované na rádiolokačné a navigačné systémy a Právnickú fakultu Univerzity Mateja Bela v Banskej

Bystrici, kde úspešne vykonal aj rigoróznú skúšku. Viac než 13 rokov pôsobil v ozbrojených silách v pozícii veliteľa roty i ako právny poradca a náčelník právneho oddelenia. Na Ministerstve obrany SR pracoval aj ako riaditeľ Úradu právnych služieb či odboru sťažností, analýz a metrológie. V roku 2011 bol predsedom predstavenstva a generálnym riaditeľom Vojenského opravárenského podniku Nováky. V súkromnom sektore pracoval ako advokát.

28. veliteľsko-štábný kurz

Vaule Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši 5. mája slávnostne ukončili 28. základný veliteľsko-štábný kurz. Jeho cieľom bolo poskytnúť účastníkom ďalšie vyššie vojenské vzdelanie pre splnenie požiadavky na vojenskú hodnosť major. 27. februára do kurzu nastúpilo 67 príslušníkov OS SR. Záverečné skúšky úspešne absolvovali všetci frekventanti. Počas kurzu sa uskutočnil podľa metodiky NATO pre plánovanie operácií samostatný štábný nácvik Gerlach 2023.

Leštiansky maratón

Velenie Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku (MN BG SVK) zorganizovalo v Centre výcviku Lešť bežecké preteky. Jednotlivci súťažili v maratóne a polmaratóne, štvorčlenné štafety v maratóne. Záštitu nad podujatím prevzal náčelník Generálneho štábu Armády ČR generálmajor Karel Řehka, ktorý tiež spolu so svojim zástupcom generálporučikom Miroslavom Hlaváčom odbehol polmaratón. Po absolvovaní polmaratónskej trate sa generálmajor Karel Řehka stretol s českými vojakmi pôsobiacimi v MN BG. Do pretekov sa zapojilo 70 vojakov zo všetkých súčastí MN BG SVK. Víťazom sa stal príslušník aktívnych záloh 43. výsadkového pluku Chrudim desiatnik J. D.

Foto: AČR

■ Spoločné operačné veliteľstvo OS SR nadviazalo spoluprácu s 101 Airborne Division, dislokovanou na letectvej základni Mihail Kogalniceanu v Rumunsku, nedávno vystriedanou 10. horskou divíziou. V dňoch 9. – 12. mája usporiadala divízia na pôde Spoločného operačného veliteľstva odborné prednášky zamerané na zvýšenie úrovne spôsobilostí a výmenu skúseností v oblastiach plánovania operácií, targetingu a spravodajskej podpory pre targeting.

■ Mnohonárodné bojové zoskupenie MN BG SVK usporiadalo v Centre výcviku Lešť súťaž prieskumných hliadok Slovak Patrol 2023. Zúčastnilo sa na nej 44 vojakov piatich armád. MN BG SVK reprezentovali tímy z Českej republiky, Slovinska, Nemecka a Spojených štátov. Za slovenskú stranu súťažili príslušníci 65. prieskumného práporu Prešov, 1. mechanizovanej brigády Topolčany a 2. mechanizovanej brigády Prešov. S nástrahami sa najlepšie vyrovnalo družstvo českých prieskumníkov z Jindřichovho Hradca. Na druhom mieste skončil ďalší český tím z Jincov a tretí bol nemecký prieskumný tím.

■ V Centre výcviku Lešť skolaudovali ďalšie tri multifunkčné kontajnerové domy. V každom sú ubytovacie jednotky pre vojakov, plne vybavená kuchynka s práčkou a sušičkou, sociálne zariadenie a kotolňa. Pribudla aj moderná umývací linka pre vojenské vozidlá, obstaraná prostredníctvom agentúry NATO NSPA.

■ Z plnenia úloh v misiách a operáciách medzinárodného krízového manažmentu v Bosne a Hercegovine, Gruzínsku, na Cypre, v Iraku, Lotyšsku a Stredomorí sa na Slovensko vrátilo 308 príslušníkov Ozbrojených síl SR. V priestoroch trebišovského práporu im za nasadenie a reprezentáciu vlasti poďakovali minister obrany Jarošlav Naď a náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko. Okrem vojačiek a vojakov poďakovali aj ich rodinám a blízkym. Slovenskú republiku od jej vzniku reprezentovalo v rámci medzinárodného krízového manažmentu v zahraničných misiách a operáciách celkovo viac ako 21-tisíc slovenských vojakov a vojačiek.

■ Príslušníci skupín špeciálnych policajných operácií Vojenskej polície v gescii oddelenia špeciálneho výcviku Odboru výcviku a kynológie Vlkanová - Hronek absolvovali v Lešti a 51. krídle Prešov základný výcvik alternatívnych spôsobov zasadenia a vyzdvihnutia vrtuľníkom UH-60M Black Hawk. V spolupráci s 51. výcvikovou základňou Síl pre špeciálne operácie OS SR sa súbežne uskutočnil aj zdokonaľovací kurz pre vysadzovačov Vojenskej polície metódou FRIES.

■ Za účasti veliteľa Pozemných síl OS SR generálmajora Ivana Pacha, zástupcu veliteľa 1. mechanizovanej brigády plukovníka Štefana Leju a veliteľa Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania plukovníka Pavla Barančíka v priestoroch 11. mechanizovaného práporu 4. mája prevzal velenie tohto martinského práporu podplukovník Marián Golis. Odchádzajúci veliteľ plukovník Rudolf Jančí pokračuje ako náčelník odboru operačného plánovania a riadenia na Veliteľstve Pozemných síl OS SR v Trenčíne. Súčasťou slávnostného nástupu bolo ocenenie najlepších absolventov kurzu BMATT.

■ Príslušníci Veliteľstva vojenského zdravotníctva OS SR sa zúčastnili na medzinárodnom cvičení Casualty Move 2023 v estónskom Tartu. Uskutočnilo sa pod záštitou Multinational Medical Coordination Centre/European Medical Command (MMCC/EMC) a bolo zamerané na interoperabilitu a udržateľnosť medzinárodného vojenského systému zdravotníckej podpory.

Reakcia na nové výzvy

Vo výcvikovom zariadení Vojenskej polície Vlkánová – Hronsek sa uskutočnila medzinárodná zdokonaľovacia príprava kriminalistických technikov.

Zástupca riaditeľa VP plukovník Marián Kudláč zdôraznil veľký význam akcie pre ďalší odborný rast kriminalistických technikov. „Som veľmi rád, že na zamestnaní sa zúčastnili zástupcovia Úradu špeciálneho vyšetrovania USAF (United States Air Force) v Európe a špecialisti z českej vojenskej polície. Hlavným cieľom bola výmena informácií a prezentácia nových metód zaisťovania stôp kriminalistickými technikmi v armádach NATO,“ spokojne konštatoval plukovník Kudláč.

Riaditeľ odboru policajných činností VP podplukovník Jaroslav Slančík pripomenul, že medzinárodná výmena praktických skúseností je veľmi významná pre ďalšiu odbornú prípravu a napredovanie kriminalistických technikov vojenskej polície. Americkí a českí špecialisti oboznámili slovenských kolegov s najnovšími poznatkami v spomínanej oblasti a podelili sa so svojimi bohatými praktickými skúsenosťami. Podľa neho hľadajú všetky vhodné formy skvalitňovania prípravy

a práce kriminalistických technikov. Premiérový kurz – zdokonaľovacia príprava je súčasťou tejto snahy. Kurz je určený pre kriminalistických technikov, ktorí zbierajú stopy na mieste činu. Americkí a českí odborníci mali zaujímavé prezentácie, ako aj praktické ukážky svojich metód na polygóne Vojenskej polície. Veľkým prínosom boli vzájomné diskusie o jednotlivých postupoch a výmena reálnych skúseností. Napríklad pri prehľadávaní nehnuteľností, zaisťovaní stôp na mieste, zaisťovaní zbraní.

Podplukovník Slančík, ktorý kedysi začínal ako kriminalistický technik, pripomína, že aj táto oblasť pôsobenia Vojenskej polície sa v poslednom období spoločne s rozvojom nových technológií vyvíja. V Centre výnimočnosti vojenskej polície v poľskej Bydhošti (NATO MP COE), kde bol slovenským zástupcom, sa aj jeho pričinením zorganizoval nový kurz: Zhromažďovanie dôkazov z digitálneho prostredia. Okrem iného aj preto, lebo stále častejšie sa miesto činu prenáša z reálneho prostredia do webového, digitálneho.

„Takéto nové prístupy sú pre našu Vojenskú políciu výzvou, s ktorou sa musíme popasovať. Lebo trestných činov v digitálnom prostredí markantne pribúda a v tejto oblasti možno napredovať len dôslednou spoluprácou s kolegami a zložkami armád NATO,“ zdôraznil podplukovník Slančík.

Text a foto: Jozef Žiak

Kríž za vernosť Ozbroyeným silám Slovenskej republiky

Vojenský Kríž za vernosť Ozbroyeným silám Slovenskej republiky je vojenské rezortné vyznamenanie Ministerstva obrany SR. Bol zriadený v roku 1998 a má tri stupne rozlíšene farbou kovu. V III. stupni má bronzovú farbu, v II. stupni striebornú a v I. stupni zlatú.

Vojenský Kríž za vernosť Ozbroyeným silám Slovenskej republiky udeľuje náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR. Môže byť udelený profesionálnemu vojakovi na ocenenie výkonu štátnej služby, ak podľa záveru služobného hodnotenia za dva po sebe nasledujúce roky, ktoré predchádzajú roku, v ktorom sa profesionálnemu vojakovi udelenie vojenského kríža navrhuje, profesionálny vojak dosahuje mimoriadne dobré výsledky alebo dobré výsledky a ak vykonával štátnu službu najmenej

- 5 rokov III. stupňa,
- 10 rokov II. stupňa,
- 15 rokov I. stupňa.

Popis vyznamenania: Vyznamenanie má tvar kríža, je dvojstranné a má tri stupne.

Lícna strana – kríž predstavuje štít, na ktorom sú položené skrížené meče a na nich je umiestnený zaostrený grécky kríž, so zakončenými ramenami so štvorcipou hviezdou. V prostriedku

kríža je umiestnený smaltovaný štátny znak Slovenskej republiky. V horných rohoch ramien kríža, na čepeli mečov sú položené lípové lístky.

Zadná strana – umiestnený znak Ministerstva obrany SR, pod ním je miesto na matricné číslo. Po obvode znaku v kruhopise majuskulným písmom je text MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Veľkosť kríža je 40 mm.

Kríž: 1. stupeň – pozlátený, 2. stupeň – postriežený, 3. stupeň – bronzový.

Stuha široká 38 mm je modrej farby s červenými pruhmi na ľavej strane podľa stupňa kríža. Na stuhe 1. stupňa sú tri červené pruhy, na 2. stupni dva červené pruhy a na 3. stupni je jeden červený pruh.

Stužka zodpovedá stuhe jednotlivého stupňa s rovnakým počtom pruhov a na jej pravej strane je miniatúra averzu kríža z vyznamenania (zaostrený grécky kríž, so zakončenými ramenami so štvorcipou hviezdou). Na stužke 1. stupňa je s pozlátenou, 2. stupňa s postriebenou a 3. stupňa s bronzovou miniatúrou. Stužky sú široké 38 mm a vysoké 12 mm.

Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

Slováci na frontoch prvej svetovej vojny

Po prvých bitkách na ruskom (severnom) a srbskom (južnom) fronte v auguste 1914 sa Slováci v rovnošatách rakúsko-uhorskej armády postupne dostávali aj na ďalšie bojiská. Bojovali a umierali napríklad v údolí rieky Soča (Isonzo) v dnešnom Slovinsku a Taliansku, pôsobili v tyle západného frontu v Alsasku – Lotrinsku, niektorí boli s poľnými jednotkami odvelení až do exotической Palestíny. Mobilizačný rozkaz postupne povolal do víru vojny až okolo 400 000 slovenských mužov v brannom veku.

Väčšie „slovenské“ jednotky V. a VI. zboru boli na začiatku „veľkej“ vojny nasadené proti Rusku v zostave 1. a 4. rakúsko-uhorskej armády. Bitky pri Komarówe a Krašniku na prelome augusta a septembra roku 1914 pritom naplno potvrdili, že Slováci sú statoční, schopní a pritom nenároční vojaci. Ich bojové úspechy sa v prvej etape vojny odzrkadľovali nielen v slovenskej, ale dokonca aj v maďarskej alebo rakúskej tlači. Napríklad časopis Die Neue Zeitung konkrétne uviedol, že „rozhodnutie vo veľkej bitke pri Komarówe priniesli Slováci pod velením starého rytiera, generála Boroeviča“. Maďarský časopis Alkotmány zasa v roku 1915 na margo ich bojových výkonov konštatoval, že „...z roľníckeho stavu pochodiaci slovenský vojak je nepremoziteľný“. Denník Reichspost v čísle 426 z roku 1914 ďalej obdobne chválil našich vojakov: „Chrabrí Slováci na severnom bojisku dokázali, že vedľa zdedeného panovníckeho domu zmužile umierajú.“ Spokojnosť so Slovákmi v roku 1915 potvrdzuje aj fakt, že rakúske vojenské obranné spravodajstvo ich hodnotilo ako najspoľahlivejšiu „národnosť“ armády na fronte.

Bojová činnosť oboch armádnych zborov na ruskom fronte mala vplyv na to, že Slováci na srbskom fronte v rokoch 1914 – 1915 bojovali len v menšej miere. To isté sa týka aj talianskeho frontu,

Rakúsko-uhorský cintorín na ruskom fronte situovaný v obci Wolosyanka neďaleko slovenských hraníc

na ktorom boje vypukli v máji 1915. Aj vzhľadom na túto skutočnosť boli pritom zriaďované ďalšie vyššie jednotky, a tým sa úmerne zväčšovala aj zainteresovanosť Slovákov v bojovej činnosti na frontoch. Do roku 1916 pritom väčšinu jednotiek rakúsko-uhorskej armády s väčším zastúpením Slovákov nasadili na ruskom fronte. V spomínanom roku (1916), po vypuknutí vojny s Rumunskom, boli niektoré rakúsko-uhorské vyššie jednotky so zastúpením Slovákov, napríklad 39. vlastibrancká (honvédska) pešia divízia, prevelené aj na tento front.

Na talianskom fronte

Od roku 1917 do konca prvej svetovej vojny sa do popredia dostalo nasadenie Slovákov na talianskom fronte. Slováci sa na toto bojisko dostávali postupne. Najskôr v niektorých delostreleckých a horských jednotkách, resp. v práporoch poľných strelcov. Až jar 1917 konečne priniesla markantné zastúpenie Slovákov aj na tomto fronte. Bol to predovšetkým presun poľných jednotiek peších plukov 71 a 72. Nasadené boli na strednom úseku frontu pri Vrtojbe v zostave 5. rakúsko-uhorskej armády pod velením spomínaného generála S. Boroeviča. V rámci tejto armády bojoval ďalej aj 14. pluk poľného delostrelectva

z Bratislavy (62 percent Slovákov) a 16. pluk poľného delostrelectva z Lučenca (27 percent Slovákov). Ich „krst ohňom“ súvisí s 10. talianskou ofenzívou na Soči, ktorá sa začala 12. mája 1917. „Slovenským“ jednotkám rakúsko-uhorskej armády sa za cenu veľkých strát podarilo odraziť prvý nápor vojsk 3. talianskej armády. Celkovo táto ofenzíva skončila veľmi problematickým talianskym územným ziskom v podobe 2 až 4 km hlbokého pásu, pričom straty na oboch stranách boli veľké. Talianska strana stratila približne 150 000 mužov, rakúsko-uhorská o niečo menej – zhruba 130 000 mužov.

V nasledujúcej 11. ofenzíve (19. augusta 1917 – 13. septembra 1917) sa Talianom síce podarilo vytvoriť si až dvojnásobnú prevahu síl a zatlačiť rakúsko-uhorskú armádu južne a severne od Gorice, no rozhodný výsledok tu opäť nedosiahli.

Po týchto dvoch ofenzívach boli rakúsko-uhorské jednotky vyčerpané a do istej miery aj demoralizované. V tejto situácii museli, tak ako sa to stalo opakovane na ruskom fronte, opäť „pomôcť“ Nemci. Tí poskytli sedem divízií. Spolu s ôsmimi rakúsko-uhorskými tak bola vytvorená nová nemecká 14. armáda pod velením generála von Belowa. Jej cieľom bolo prelomiť taliansky front

Pohľadnica poľnej posty pešieho pluku 71. V kruhopise možno čítať významné miesta bojov z rokov 1914 – 1917

Plameňometný útok rakúsko-uhorskej armády na Piave v roku 1918

v lokalite Kobarid (Caporetto). Úder, ktorý sa začal 24. októbra 1917, bol veľmi dobre naplánovaný. Smeroval z horského priestoru Bovec a Tolmin do tyla talianskej armády na Soči a spôsobil jej ťažkú porážku hraničiacu s debaklom. Typickým symbolom tejto talianskej katastrofy sa okrem iného stalo aj vykrikovanie demoralizovaných talianskych vojakov počas ústupu v mestách: „Mešfania, teraz si tiahnite na Terst sami!“

Bitka na Piave

Postup rakúsko-uhorskej armády do talianskeho tyla sa však napokon nečakane zastavil na prírodnej prekážke – rieke Piave. Tu v regiónoch pri rieke zamorených maláriou sa obidve nepriateľské armády zakopali a prezimovali.

Po celej dĺžke talianskeho frontu boli vtedy rozmiestnené dve skupiny rakúsko-uhorských armád. Conradova na severe a Borojevičova na východe. Do Conradovej skupiny armád patrili 10. a 11. armáda, Borojevičovu zas tvorili 6. armáda a tzv. Sočská armáda.

Hlavný útok na Piave bol naplánovaný na 15. júna 1918 a mala ho viesť 6. armáda generála arcikniežaťa Jozefa a predovšetkým Sočská armáda generála Wurma. Pomocný útok na Brentu mala viesť spomínaná 11. armáda. Aj v Sočskej armáde boli do boja opäť na-

sadené známe jednotky so zastúpením Slovákov, napríklad trenčiansky peší pluk 71 bratislavský peší pluk 72 a takisto prápory poľných strelcov 11 a 19.

Rakúsko-uhorské velenie verilo v plný úspech tejto operácie. Jej strategickým cieľom mal byť prielom nepriateľského frontu, zničenie nepriateľskej armády, prekročenie rieky Pád, dosiahnutie francúzskych hraníc a preniknutie do tyla francúzskej armády. Plány rakúsko-uhorskej armády narušili jednak talianska spravodajská služba a takisto počasie (dlhotrvajúce dažde).

15. júna 1918 o 2:50 h sa bitka na Piave začala. Pre úspech ofenzívy bol rozhodujúci druhý až štvrtý deň bitky, keď vrcholil boj o predmostie Ponte di Piave. Práve tu bojovali Slováci peších plukov 71 a 72. Oba pluky patrili k tým jednotkám, ktorým sa podarilo zdolať až tri obranné pásma protivníka. V predmostí postúpil až k obci Martini, pričom napríklad len peší pluk 71 zajaľ zhruba 1 200 vojakov 3. talianskej armády.

Za osem dní krvavých bojov sa rakúsko-uhorská ofenzíva na Piave napriek čiastkovým úspechom úplne vyčerpala. Dňa 23. júna 1918 vydalo rakúsko-uhorské velenie svojim jednotkám rozkaz stiahnuť sa za riekou – do východiskových pozícií. Situácia sa tu stabilizovala až do októbra 1918.

Kolaps armády

Rakúsko-uhorské velenie po neúspechu ofenzívy postupne zmenšovalo počty svojich jednotiek na tomto fronte, pričom na začiatku októbra 1918 tu disponovalo už len 250 000 vojakmi. Tento údaj pritom ostro kontrastuje s tým, že v poslednom vojnovom roku mala rakúsko-uhorská armáda v zbrani stále až 4 000 000 vojakov.

Koncom októbra 1918 na talianskom fronte odmietli bojovať viaceré, aj Slovákmi doplňované bojové jednotky. Rovnako ako v zázemí, tak aj na fronte sa začal postupný proces rozpadu rakúsko-uhorskej armády. Významnú úlohu v týchto záverečných dňoch vojny zohrali aj slovenskí vojaci 27. pešej divízie, ktorá dovtedy bojovala v zostave 11. armády v priestore Asiaga. Dňa 24. októbra 1918 v lokalite Mont Sisemol odmietol nastúpiť do protiútoku jej peší

Rakúsko-uhorskí dôstojníci pred kavernou na talianskom fronte v roku 1918

pluk 25 z Lučenca s odôvodnením, že jeho vojaci už nechcú bojovať za monarchiu. Vzbura sa potom preniesla aj na ďalšie jednotky. To znamenalo konečný kolaps rakúsko-uhorskej armády na talianskom bojiisku a živelný odchod vojakov „domov“.

V bojových operáciách rakúsko-uhorskej armády v období prvej svetovej vojny a následkom útrap z nich padlo okolo 69 000 Slovákov a vyše 61 000 ich bolo trvale zmrzačených. Ďalšie tisíce vojakov zostali nezvestné, pričom z právneho hľadiska sa ich osud riešil dokonca v 20. rokoch 20. storočia, keď boli úradne vyhlásení za mŕtvych.

V prvých rokoch vojny u slovenských vojakov rakúsko-uhorskej armády dominovala spoľahlivosť a dobrá bojová morálka. V jej závere sa aj v prípade slovenskej účasti prejavila vyčerpanosť, reprezentovaná vojenskými vzburami a odmietaním poslušnosti.

Mgr. Peter Chorvát, PhD.
Vojenský historický ústav

Zranení rakúsko-uhorskí vojaci

Majster SAP

Ak by sa zdalo, že využívanie počítačových programov je najmä doménou mladých, Pavel Herc z Osobného úradu MO SR školí v programe SAP aj o dve generácie mladších kolegov.

Matematika a fyzika sú najkrajšie vedy, vždy sú mladé a keď si s nimi rozumiete, tak vám robia radosť. No a so SAP je to podobné,“ usmeje sa Pavel Herc, major vo výslužbe, ktorý je súčasťou nášho rezortu už vyše pol storočia. „Prvý raz som si obliekol uniformu ako 15-ročný chalan vo Vojenskej strednej odbornej škole elektrotechnickej a rádiodiokačnej v Liptovskom Mikuláši,“ dodal rodák z Nemčian.

Pán modulu

Väčšinu profesionálneho života vojaka prežil v protiletadlovej raketovej brigáde v Pezinku a jej útvaroch. Začínal ako technik protiletadlového raketového komplexu, prešiel viacerými funkciami a od roku 1984 viedol výcvik. Cvičil bojové smeny na vtedy vysokošpecializovaných zariadeniach, ktorých bolo v štáte iba desať. Už vtedy pripravoval počítačové programy na analógovom počítači. „Nesnažil som sa o nič svetoborné, len o to, aby nacvičované situácie boli rozlične modifikované a aby sa čo najviac približovali možnému boju a predovšetkým, aby hodnotenie bojových zmien bolo objektívne a pravdivé.“

Keď už ako civil po 23 rokoch služby v uniforme začal študovať na Materiálovo-technologickej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Trnave, odbor projektové riadenie bola vlastne informatika. Korešpondovalo to s jeho novým zaradením na pracovisku zabezpečenia automatizácie riadenia na Hospodárskej správe MO SR.

„Od roku 1998 vo vtedajšej sekcii financovania, dnešnom Úrade správy rozpočtovej kapitoly MO SR sme začali zavádzať integrovaný informačný systém SAP.“ Nemecká spoločnosť založená v roku 1972 so System Analysis Programmentwicklung prerazila do mnohých krajín. SAP sa stal sa jedným z najvyužívanejších programov aj na Slovensku. „V rezorte obrany využívame 23 jednotlivých modulov SAP.“ P. Herc ako odborný garant riadi personálny modul. Teda evidenciu údajov o osobách, pracovných pozíciách, bezpečnostných previerkach či vzdelaní.

„Keď sme v roku 2004 zaviedli v osobnom úrade personálny modul, firma SAP mi poskytla základné školenie. Odvtedy školím kolegov. Program sa stále vyvíja a ak človek na chvíľku zaspí, ťažko to dobieha. Programovanie som sa pritom učil ponajviac po nociach,

ale nevnímam to ako nadčasy, pretože ma to vždy bavilo,“ usmeje sa 66-ročný „Majster SAP“, ktorý dokáže programovať v troch programovacích jazykoch.

Priateľ na telefóne

Samozrejme, celý systém nie je na nahliadnutie pre každého. Prostredníctvom programu je prísne určené, kto má prístup k jednotlivým informáciám. „Personalista v útvare vidí údaje len zo svojho útvaru, nadriadený stupeň má prístup k tým, čo sú v jeho štruktúre pod ním.“ Definovanie a vytváranie prístupových oprávnení je jednou z jeho ťažiskových úloh. „Je dôležité, aby sme v SAP mali relevantné a správne údaje, aby tam boli včas a v zmysle zákonov. A to urobia len ľudia. Preto s nimi treba vedieť vychádzať a ak treba, tak aj poradiť.“ Vie o čom hovorí. „Priateľom na telefón“ je aj 20 či 30 ráz týždenne. Po nedávnej dohode s hlavným lekárom OS SR brigádnym generálom Romanom Jantošom preškoľoval počas týždňa v Liptovskom Mikuláši po skupinách osem desiatok ľudí z vojenského zdravotníctva. Podobne školiť aj zamestnancov Múzea SNP. Školenia sú však len základ, kde ide o pochopenie logiky systému. Preto spracúva rôzne metodiky zápisov a podobne.

„Výrobca SAP nám dáva istý priestor, aby sme si program nastavili podľa svojich parametrov. V programe je stále čo meniť, stále je čo zlepšovať. Niekedy ho treba značne prekopať. Napríklad keď sa menia zákony, prípadne požiadavky na evidenciu nových údajov z organizačných zložiek ministerstva obrany či generálneho štábu a jeho útvarov, aplikujeme doň ďalšie príslušné postupy a zmeny.“

To, že si vieme rôzne zmeny a inovácie v SAP zabezpečiť a realizovať aj vo vlastnej réžii, podobne ako aj spomenuté školenia, znamená okrem iného pre rezort veľkú finančnú úsporu. „Veľmi si vážim kolegyniu Evu Puschenreiterovú z bývalého trenčianskeho ZaSKIS, v programe je úplne doma. Spoločne sa nám darí realizovať nové požiadavky a zmeny, čo je rýchle a bezplatné. Je mi cťou s ňou spolupracovať,“ povie muž, ktorý nestratil energiu a elán ani po polstoročí práce pre náš rezort. A keď sa ho spýtame, či sa mu o „jeho“ rezorte obrany aj nesníva, schuti sa zasmieja a odpovedá: „Nie, že by som bol z toho sna celkom spotený, ale po troch desaťročiach som v ňom opäť dostal povel a mal som len tri a pol minúty na odpálenie bojovej rakety.“

Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement

PERSONÁLNY ÚRAD OS SR

v Liptovskom Mikuláši

ODDELENIE VÝCHOVNÝCH A KULTÚRNYCH ČINNOSTÍ

CELOREZORTNÉ SÚŤAŽNÉ PREHLIADKY

FotoAtak 2023

Kategórie: 1. Ozbrojené sily vo fotografii
2. Voľná tvorba

Galéria MIL 2023

Kategórie: 1. Maliarstvo, sochárstvo
2. Úžitkové umenie
3. Detská tvorba

Uzávierka súťažných prehliadok – 3. október 2023

osveta.mil.sk
personal.mil.sk

Taliani v Kuchyni

Cucina italiana

V priestoroch 46. krídla Kuchyňa vystriedali vo februári talianski vojaci amerických kolegov. Taliansky taktický systém protivzdušnej obrany SAMP/T nahradil americký systém Patriot. V oboch prípadoch ide o systémy protivzdušnej obrany stredného dosahu. Celý proces rotácie batérií prebehol tak, aby nebola narušená kontinuita posilnenia protivzdušnej obrany Slovenska.

Prezidentka Zuzana Čaputová a taliansky prezident Sergio Mattarella na návšteve v Kuchyni

Na Slovensko prináša Taliansko veľmi cennú spôsobilosť. Tento systém a všetci, ktorí zabezpečujú jeho obsluhu, je posilou Slovenska a Severoatlantickej aliancie v čase, keď Európa zažíva najväčšiu bezpečnostnú krízu od konca druhej svetovej vojny," zdôraznila prezidentka Zuzana Čaputová 19. apríla počas spoločnej návštevy talianskych vojakov s talianskym prezidentom Sergiom Mattarellom.

Slovensko-talianska spolupráca

Prezident prítomnosť talianskych vojakov označil za prejav pomoci a solidarity. Slovensko a Taliansko podľa neho spája priateľstvo a spolupráca vyplývajúce aj z členstva oboch krajín v Európskej únii a NATO.

Taliansky systém predstavuje viac ako sto kusov techniky, ktorú obsluhuje 145 príslušníkov ozbrojených síl Talianskej republiky. Veliteľ 46. krídla plukovník Peter Prokop zdôrazňuje, že prítomnosť amerických a teraz talianskych vojakov v priestoroch krídla je vyjadrením spolupatričnosti krajín Aliancie. „Je to aj vítaná príležitosť na vzájomnú spoluprácu

našich vojakov s príslušníkmi iných armád NATO. Spomínaný proces vnímam veľmi pozitívne. Prispieva k lepšiemu spoznaniu príslušníkov armád a nadviazaniu bližších, obojstranne výhodných kontaktov medzi nimi.“

Veliteľ talianskeho kontingentu podplukovník Michele Vellucci s uspokojením konštatuje, že sú veľmi spokojní s pracovným prostredím, v ktorom pôsobia na letisku. „Od prvých chvíľ nášho nasadenia na Slovensku sa nám dostalo vynikajúceho privítania a podpory slovenskej strany, najmä príslušníkov 46. krídla. Oceňujem veľmi dobrú spoluprácu s veliteľom krídla plukovníkom Petrom Prokopom pri riešení všetkých otázok ohľadom nášho pôsobenia na leteckej základni Kuchyňa. Táto vysoká úroveň spolupráce prispieva k úspechu nášho nasadenia a je veľmi dôležitá pre misiu.“

Podplukovník Vellucci má bohaté skúsenosti z pôsobenia v talianskej armáde, v štruktúrach NATO i v operáciách Aliancie v krízových oblastiach sveta. „Po absolvovaní vojenskej akadémie v Modene som pôsobil v útvaroch protivzdušnej obrany. Najskôr ako veliteľ jednotiek Stinger na úrovni sekcie a batérie. Neskôr som slúžil v operačnom veliteľstve talianskej armády a na generálnom štábe talianskej armády. V minulom roku som bol pridelený k 4. delostreleckému pluku protivzdušnej obrany ako veliteľ praporu SAMP/T a počas tejto misie na Slovensku dokončujem svoj mandát ako veliteľ pracovnej skupiny SAMP/T.“

Ochrana východného krídla

V rokoch 2018 - 2019 pôsobil v štruktúre NATO ako pobočník tábora a vojenský asistent veliteľa veliteľstva spoločných síl

Ordinár OS a OZ SR František Rábek po omši s talianskymi vojakmi

Plukovník Peter Prokop a podplukovník Michele Vellucci

Brunssum. Spomína, že pre jeho ďalšiu kariéru a medzinárodný rozhľad to bola významná skúsenosť.

Slovensko pre podplukovníka Vellucciho nie je prvou zahraničnou misiou. Dva razy bol nasadený v operácii KFOR v Kosove a dvakrát v Afganistane v rámci síl ISAF. „Každé nasadenie bolo pre mňa veľkou výzvou a skúsenosťou. Aj teraz na Slovensku som dostal príležitosť spoznať a oceniť veľkú profesionalitu príslušníkov slovenských ozbrojených síl. Je to moje prvé pôsobenie na Slovensku, aj keď som už na Slovensku bol na dovolenke a spoznal som vašu krásnu Bratislavu,“ zdôrazňuje taliansky veliteľ.

So svojimi vojakmi veľmi oceňuje, že v kaplnke sv. Jána Pavla II., ktorá sa nachádza v priestoroch 46. krídla Kuchyňa, slúžia pre nich sväté omše nielen v anglickom jazyku. Od prvej pôstnej nedele 26. februára 2023 sa bohoslužby konali s čítaniami a liturgickými výzvami v talianskom jazyku. Zabezpečuje ich titulárny dekan Ordinariátu OS a OZ SR major Slavko Ganaj, ktorý v 46. krídle pôsobil ako duchovný. „Omše slúžime každú nedeľu a teší ma živý záujem talianskych vojakov,“ hovorí.

Turecko, Kuvajt, Slovensko

Podplukovník Vellucci veľmi oceňuje, že 26. marca slúžil ordinár OS a OZ SR Mons. František Rábek spolu s majorom Slavkom Ganajom slávnostnú svätú omšu taliančine. „Bolo to pre nás veľké povzbudenie a príjemný zážitok. Vyjadrujem vďaka za toto priateľské gesto voči celému kontingentu. Mons. Rábek ocenil, že talianski vojaci prišli na Slovensko strážiť vzdušný priestor, pričom doma zanechali svoje rodiny a blízkych, aby podporili v bezpečnosti rodiny a občanov na

Slovensku. Po skončení slávnosti ordinár odovzdal každému talianskemu vojakovi medailón.“

Taliansky veliteľ krátko predstavil aj zloženie kontingentu na letisku Kuchyňa. Pracovná skupina SAMP/T nasadená na Slovensku je spoločnou jednotkou, ktorá patrí pod talianske spoločné operačné veliteľstvo. Základom je delostrelecká brigáda protivzdušnej obrany. V posledných rokoch bol SAMP/T nasadený aj v zahraničí. V rokoch 2016 až 2019 v Turecku a od roku 2021 až dodnes aj v Kuvajte.

„Som hrdý na to, že náš systém SAMP/T dislokovaný na Slovensku účinne prispieva k zvýšeniu obranyschopnosti východného krídla NATO. Stal sa účinnou súčasťou integrovanej protivzdušnej a protiraketovej obrany NATO. Nasadenie na Slovensku je pre nás výbornou príležitosťou na zvýšenie a zefektívnenie spoločnej integrácie a interoperability medzi armádami NATO.“

Jozef Žiak

Foto: autor, SITA, Forze armate italiane

SAMP/T

je raketový systém zem-vzduch najnovšej generácie, ktorý vyvinulo európske konzorcium EUROSAM (zložené zo spoločností MBDA Italy, MBDA France a Thales) pre Taliansko a Francúzsko.

SAMP/T je systém protivzdušnej obrany stredného doletu, ktorý je schopný vykonávať vlastnú ochranu a chrániť poľné sily, miesta a citlivé oblasti pred konvenčnými hrozbami, ako sú lietadlá, UAV, vrtuľníky, rakety novej generácie a taktické balistické rakety. Vyznačuje sa veľmi dobrým pomerom medzi dosahom, palebnou silou, efektívnosťou, taktickou a strategickou mobilitou. Je schopný pôsobiť samostatne alebo v rámci siete NATO.

Systém pozostáva z modulu riadenia palby a je napojený na multifunkčný radar Arabel 3D, ktorý má schopnosti stredného dosahu a dokáže súčasne identifikovať viac až 100 cieľov. SAMP/T umožňuje spravovať až šesť vertikálnych odpaľovačov zariadení na vysoko mobilných nákladných vozidlách 8x8.

Každé z nich je vybavené ôsmimi raketami Aster 30, dvojstupňovou raketou s dosahom vyšším ako 100 km. Systém dopĺňajú kontajnery na náhradné dielce a vozidlá údržby. SAMP/T pokrýva celý rozsah 360° vzdušného priestoru a okrem rýchlej reakcie sa vyznačuje aj vysokou kadenciou strelby.

Rozvrat štátu *rýchlo a lacno*

Oveľa lacnejšie a účinnejšie ako vojenská invázia je využiť široké spektrum hybridných techník a nástrojov ako šírenie dezinformácií, sabotáž, podporu radikálnych ozbrojených skupín, ekonomický a diplomatický nátlak či využívanie kybernetických útokov na oslabovanie inštitúcií a vytváranie nepokojov v cieľovej krajine.

Počet a spektrum nevojenských aktivít, ktoré autoritárске režimy používajú pri získavaní globálneho vplyvu a presadzovaní svojich záujmov, neustále narastá. Umožňuje to najmä digitalizácia a technologický pokrok, ktoré priniesli nielen nové možnosti aktivít a vektory útokov v informačnom priestore, ale tiež znížili technologické a finančné nároky na ich realizáciu. Hybridné pôsobenie nevojenského charakteru môže mať na bezpečnosť krajiny rovnaké dôsledky ako konvenčný ozbrojený útok.

Potenciálni protivníci vďaka týmto technikám dokážu podkopávať a rozvracať fungovanie demokratických štátov zvnútra, prípadne i s cieľom uskutočniť aj vojenské ťaženie. Voči takýmto hybridným operáciám nie je imúnna ani Slovenská republika. Čelí im najmä v oblasti spravodajského alebo informačného pôsobenia zameraného na ovplyvňovanie verejnej mienky, vrátane vplyvových operácií zameraných na podkopanie dôveryhodnosti štátnych inštitúcií a demokratického usporiadania. Vplyvové operácie sú súčasťou širokého spektra informačných a psychologických operácií (IPO) namierených proti všetkým demokratickým krajinám EÚ a NATO. Tieto operácie nevykonáva autoritársky režim len na cudzom území, ale v upravenej forme ich môže realizovať aj voči vlastným obyvateľom, napr. s cieľom získať podporu spoločnosti.

Tajomná skratka IPO

Slovník hybridných hrozieb, ktorý vznikol z iniciatívy Národného bezpečnostného analytického centra, informačnú operáciu (INFOOP) definuje ako súbor aktivít zameraných na zber a šírenie potenciálne škodlivých informácií o protivníkovi, napríklad s cieľom narušiť demokratický systém a polarizovať spoločnosť. Psychologická operácia (skratka PSYOP) je akákoľvek plánovaná činnosť, vykonávaná najmä psychologickými metódami s cieľom vyvolať požadovanú psychologickú reakciu cieľovej skupiny. Účelom týchto činností je ovplyvniť emócie, motívy, myslenie a v konečnom dôsledku správanie. V oboch prípadoch ide o vytváranie psychologického nátlaku zameraného na formovanie presvedčenia a postojov širokej verejnosti, ktorého cieľom je vyvolať zmenu správania sa ľudí a potlačiť ich racionálne zmýšľanie. Výsledný efekt sa prejavuje v nálade spoločnosti a formuje výsledok verejnej mienky podľa požiadaviek cudzích aktérov. V konečnom dôsledku dokáže ľudí zmanipulovať tak, že namiesto odporu vítajú cudzieho agresora vlajkami a pohostením.

Krátkodobý a dlhodobý efekt

Ciele krátkodobých IPO sa obmedzujú na reakcie na kľúčové udalosti či témy z pohľadu cudzieho aktéra. Ukážkovým príkladom na Slovensku bolo strašenie mobilizáciou, pri

ktorom došlo k zneužitiu verejného dokumentu okresného úradu, vydaného v rámci pravidelného mobilizačného cvičenia. Na základe manipulácie faktov a šírenia nepravd vznikla medzi Slovákmi panika a strach, že môžu byť povolaní do vojny na Ukrajinu. Aj keď sa mohlo zdať, že strach z mobilizácie vyhral nad zdravým rozumom, dôležitejšie je, že napriek vojne na Ukrajine väčšina Slovencev považuje za dôležité brániť svoju vlasť a najmä životy svojich rodín a blízkych. Ďalším príkladom vplyvovej operácie bol prípad vojnového cintorína Ladomirová s nevelkým množstvom hrobov cárskych ruských vojakov. Dezinformátori vykonštruovali a rozšírili príbeh o zámernom poškodzovaní sovietskych pietnych miest. Rýchla reakcia štátu však vplyvovú operáciu zneškodnila v zárodku.

Krátkodobé IPO sú navrhnuté tak, aby medzi obyvateľmi vyvolali náhlu paniku a strach, naštřbili pocit súdržnosti, vlastenectva a vzbudili nedôveru voči vlastným ozbrojeným silám, konaniu predstaviteľov štátu alebo inštitúciám.

Cieľom dlhodobých informačných a psychologických operácií je vytvárať neustály nátlak na cieľovú krajinu so zámerom získať politický vplyv alebo výhodu v ekonomických oblastiach, resp. destabilizovať fungovanie štátu vo forme protestov či vojenského prevratu. Organizovanie „pochodov za mier“ je ukážkovým príkladom takejto vplyvovej operácie. Tí istí aktéri, ktorí vyzývali k nerešpektovaniu a porušovaniu pravidiel a obmedzení počas núdzového stavu v období pandémie Covid-19, dnes vyzývajú ľudí, aby spochybňovali vojenskú podporu napadnutej Ukrajine alebo naše členstvo v Severoatlantickej aliancii. Priebehy protestov sú identické – plné nenávisť a slovných útokov na verejných činiteľov, štátne inštitúcie alebo silové zložky. Agresívny dav je tak zmanipulovaný, že nerešpektuje, ba dokonca slovne alebo fyzicky potláča iné názory verejnosti. Neštíti sa narúšať priebeh slobodných diskusií alebo zhromaždení. Pritom pluralita, možnosť vyjadriť svoj názor a vlastná seberealizácia sú základným kameňom slobodnej, demokratickej a mierumilovnej spoločnosti.

Pôvodcovia a nositelia

Na čí pokyn sa protesty organizujú? S veľkou pravdepodobnosťou to bude tá istá krajina, ktorej záujmy presadzuje skandujúci dav. Vo všeobecnosti sa vplyvové operácie konajú koordinovane, pod prahom bežnej reakcie demokratického štátu, ktorý sa riadi zákonným poriadkom. Vzhľadom na ich komplexnú povahu a náročnú detekciu sú vplyvové operácie

pre širokú verejnosť ťažko odhaliteľné a nezrozumiteľné, čo zvyšuje pravdepodobnosť, že im napokon podľahne. Boj proti vplyvovým operáciám vyžaduje nielen fungujúci štátny systém detekcie, atribúcie a reakcie, ale aj vysokú mieru kritického myslenia a povedomia o geopolitickom dianí zo strany širokej verejnosti.

Vplyvové operácie neobchádzajú ani tých, ktorí by mali byť imúnnejší ako zvyšok populácie. Na rôznych podujatiach, ktoré sú súčasťou vplyvových operácií a na ktorých sa zámerne šíria najhoršie dezinformačné naratívy, sa čoraz častejšie objavujú aj bývalí príslušníci Ozbrojených síl SR v pozícií veteránov alebo bývalých účastníkov zahraničných misií. Na podujatia nechodia len ako zvedaví jednotlivci, ale aj v mene rôznych organizácií a združení. Fenomén je o to nebezpečnejší, že vojaci si navzájom prirodzene dôverujú a zároveň môžu zneužívať vysokú mieru dôvery verejnosti. Niektorí predstavitelia takýchto spolkov vedome či nevedome podporujú cudzie informačné operácie, čím sa stávajú vynikajúcimi

a najmä efektívnymi nositeľmi nepriateľskej propagandy. Ich konanie spôsobuje rozkol v organizácii, spolku, prípadne jeho odklon od pôvodného hodnotového ukotvenia. Ich aktivity vytvárajú tlak a vplývajú aj na ostatných bývalých príslušníkov ozbrojených síl, ktorí často s dobrými úmyslami do takýchto spolkov vstupujú alebo v nich pôsobia. Skôr či neskôr sa stanú vďačným objektom pre ideologickú indoktrináciu a sú povzbudzovaní, aby ju šíрили aj vo svojom širšom okolí.

Čo s tým?

Veľmi dôležitá je dlhodobá informačná práca nielen so súčasnými príslušníkmi OS SR, ale aj s tými, ktorí sú vo výslužbe, s novodobými vojnovými veteránmi, ich širšími rodinami aj s príslušníkmi aktívnych záloh. Dlhobola bola zanedbávaná, no dnes sa ukazuje ako kľúčová pre zachovanie zahraničnopolitického ukotvenia a obranyschopnosti Slovenskej republiky.

V boji proti informačným a psychologickým operáciám cudzej krajiny na našom území zohrávajú dôležitú úlohu nielen silové a spravodajské zložky, ale aj bežní občania a médiá. Práve počas vojny za našimi východnými hranicami sa ukázalo, aké je dôležité, aby sa Slováci naučili rozumne zaobchádzať s informáciami a kriticky premýšľať najmä o tých, ktoré sa šíria mimo oficiálnych kanálov – profesionálnych novinárov a autorizovaných médií s dobrou povestou.

Peter Ihnatišin a Michal Ďurman

Odbor pre hybridné hrozby a strategickú komunikáciu MO SR

Foto: SITA, TASR

Cvičenie kybernetickej obrany

S cieľom preveriť schopnosť reakcie Severoatlantickej aliance na kybernetické útoky organizuje už od roku 2010 Centrum výnimočnosti NATO pre spoločnú kybernetickú obranu (NATO CCD COE) v Talline najväčšie a najkomplexnejšie technické cvičenie kybernetickej obrany Locked Shields.

Do 14. ročníka cvičenia, ktoré sa uskutočnilo 18. až 21. apríla, sa zapojilo viac ako 3 000 účastníkov z 38 krajín Aliancie a partnerských štátov. Zúčastnené krajiny sformovali 24 súťažiacich obranných tímov, ktoré simulovali tímy rýchlej reakcie (Rapid Reaction Teams) nasadené na obranu infraštruktúry fiktívnej krajiny Berylia, ktorá sa ocitla pod masívnymi kybernetickými útokmi. Cvičenie Locked Shields 2023 vyhral tím, ktorý si zvolil najefektívnejšiu obrannú stratégiu a dokázal zvládnuť intenzívny tlak útočiaceho červeného tímu konajúceho v prospech fiktívnej znepríatenej krajiny Crimsonia.

120-členný národný tím Slovenskej republiky, tvorený zástupcami štátneho, súkromného a akademického sektora, sa tento rok umiestnil na desiatom mieste. Prvé miesto obsadil spoločný tím Švédska a Islandu, za ním skončil spoločný tím USA a Estónska a na treťom mieste národný tím Poľska.

Odbornosť, komunikácia, spolupráca

Cvičenie Locked Shields prekvapuje každý rok množstvom rôznorodých technológií implementovaných v rámci cvičného kybernetického polygónu, ktoré simulujú vitálnu infraštruktúru fiktívnej krajiny Berylia. Aj preto cvičeniu predchádza niekoľko týždňov intenzívnej prípravy. Komplexnosť cvičenia spočíva v rôznorodosti úloh, ktoré účastníci cvičenia musia zvládnuť, a to od zabezpečenia funkčnosti a obrany systémov cez forenzné vyšetrovanie jednotlivých kybernetických útokov až po strategickú komunikáciu, opierajúc sa pri tom o piliere medzinárodného práva. Stratégia slovenského tímu tento rok spočívala nielen na odbornosti, ale aj na komunikácii a intenzívnej spolupráci.

Cvičenie sa konalo pod vedením Centra pre kybernetickú obranu Vojenského spravodajstva, ktoré na kybernetickej obrane infraštruktúry fiktívnej krajiny Berylia spolupracovalo s príslušníkmi 6. spojovacieho pluku, 2. brigády vzdušných síl, Vojenskej polície, odboru špecializovaných činností Generálne-

ho štábu OS SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a s právnu podporou Ministerstva vnútra SR.

Vojenský aj civilný sektor

Vo virtuálnom prostredí kybernetického polygónu však neboli nasadené iba vojenské komunikačné systémy a systémy protivzdušnej obrany. Aj vďaka posile, ktorú predstavovali experti zo spoločnosti ESET, s. r. o., sa národnému modrému tímu darilo rýchlo detegovať kybernetické útoky voči berylskej kritickéj infraštruktúre a reagovať na ne. Národná banka Slovenska pomáhala pri zabezpečovaní finančných systémov fiktívnej Berylskej národnej banky. Operátor Orange Slovensko, a. s., asistoval pri obrane berylskej telekomunikačnej infraštruktúry. O funkčnosť a zabezpečenie sieťovej infraštruktúry Berylie sa starali odborníci z DataCentra Ministerstva financií SR. A to všetko sa dialo s podporou mladých odborníkov na kybernetickú bezpečnosť a ich pedagógov zo Slovenskej technickej univerzity (FEI, FIIT), Univerzity Komenského v Bratislave (Katedra informatiky FMFI UK, PF UK) a Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika.

Stabilne nadpriemerné výsledky

Slovenská republika mala tradične svojich zástupcov aj v realizačných tímoch cvičenia. Spolupodieľali sa na tvorbe scenára a realizácii cvičenia a tiež dopĺňali útočný červený tím. Rôznorodosť implementovaných technológií v kybernetickom polygóne a množstvo nových bezpečnostných nástrojov nasadzovaných do infraštruktúry modrými obrannými tímami zvyšujú nároky na technické spôsobilosti aj realizačných tímov.

Vďaka odbornosti, nadšeniu pre problematiku kybernetickej bezpečnosti a tímovému duchu dosahuje tím Slovenskej republiky na cvičeniach Locked Shields stabilne nadpriemerné výsledky, čo ho zaraďuje medzi najúspešnejšie tímy v rámci Severoatlantickej aliance.

Text a foto: Centrum pre kybernetickú obranu SR

**NA
MOMENT:**

military

mental
health

[chvíľa
pre duševné
zdravie]

ÚZKOSŤ, PANIKA : Ako ich rozoznať od príznakov STRACHU?

Strach je prirodzenou súčasťou života sprevádzajúcou stresovú reakciu. Pre našu existenciu je táto emócia veľmi dôležitá, pretože nám signalizuje nebezpečenstvo.

Za posledný rok sa na Slovensku zvýšil počet úzkostných porúch trojnásobne.

Počet pacientov narastá u všetkých vekových kategórií preto všimajme si svojich blízkych a kolegov.

Ak pociťujeme strach v situáciách, ktoré pre našu existenciu reálne nebezpečenstvo nepredstavujú, prípadne príčinu strachu nevieme presnejšie definovať, hovoríme o úzkosti.

Pociťovať ju môžeme vo forme mierneho nepokoja až po stav paniky. Aj keď istá miera úzkosti je bežnou súčasťou života, no keď začne výrazne zasahovať do každodenného fungovania, treba spozornieť.

PRÍZNAKY úzkosti:

FYZICKÉ PRÍZNAKY :

PSYCHICKÉ PRÍZNAKY :

- neistota,
- nerozhodnosť,
- podceňovanie sa,
- nervozita,
- podráždenosť,
- precitlivosť,
- ľakavosť.

KEDY VYHLAĎAŤ POMOC?

- strachujem sa príliš - má to vplyv na moju prácu, vzťahy alebo iné časti života;
- prestávam sa tešiť zo života - úzkosti ma znepokojujú;
- cítim sa depresívne - mám problémy s alkoholom, inými návykovými látkami alebo zaháňam úzkosti inými nevhodnými spôsobmi (nákupy, nadmerné jedenie a pod.);
- mám fyzické ťažkosti - úzkosť má už vplyv na moje fyzické zdravie;
- vnímam svoju situáciu ako neriešiteľnú a nevidím iné východisko ako si ublížiť - v tomto prípade vyhľadajte lekára okamžite.

E-MAILOVÉ PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVO

PSYCHOLOG.OSSR@MIL.SK

Oddelenie psychologických a sociologických činností
PERSONÁLNY ÚRAD OS SR
2023

OBRANA

HĽADÁ PRISPIEVATEĽOV

Baví ťa písať a fotografovať?

**Zaujíma ťa bezpečnostná problematika
a život ozbrojených síl?**

Chceš byť vojenským novinárom?

HĽADÁME PRÁVE TEBA!

Ozvi sa nám na e-mail obrana@mod.gov.sk

alebo na adresu

OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8,

832 47 Bratislava

telefón +421 960 31 29 84

MILITARY ENGLISH

MILITARY JUSTICE

Pripravila: Nadežda Kochmanová

Military justice is a system of laws and procedures that applies to members of armed forces (and in some cases also civilians) aimed at “the preservation of good order and discipline, the legality of orders and appropriate conduct for members of the military” (www.wikipedia.org).

Many of today’s military justice systems were established a long time ago and have greatly **evolved** since their creation. The argument for military justice systems operating in parallel to their civilian counterparts is that civilian judges typically lack the necessary expertise in military affairs. To maintain the armed forces in a state of readiness, the military must be in a position to **enforce** internal discipline effectively and efficiently, dealing with **breaches** of military discipline swiftly and punishing them more severely than would be the case if a civilian engaged in such **conduct**.

In the military, the service member can face a **non-judicial punishment**, reserved for less serious infractions of regulations or the law, or a **court-martial**. Usually, a non-judicial hearing has a worst-case outcome of a one-paygrade **demotion**, losing a months’ pay and receiving 45 days of **restriction to quarters**. A court martial is reserved for more serious crimes, or repeated pattern of **misconduct**. It is similar to a civilian trial in that there is a judge and jury. A court martial can hand out any sentence, including the death penalty.

Some European countries have **abolished** standing military courts in peacetime; civilian courts have jurisdiction over military cases. However, their Constitutions still allow for the creation of such a system in wartime.

Military justice is **distinct** from war tribunals, such as the Nuremberg trials held by the Allies in late 1945 and early 1946 against representatives of the defeated Nazi Germany for crimes committed in World War II, mainly the crime of aggression, war crimes and crimes against humanity. It also should not be confused with international justice mechanisms such as the International Criminal Court (ICC), which is the only permanent international court with jurisdiction to prosecute individuals for the international crimes of genocide, crimes against humanity, war crimes and the crime of aggression.

Ukraine has already twice exercised its **prerogatives** to accept the Court’s jurisdiction over alleged crimes on its territory. On 17 March 2023, ICC Pre-Trial Chamber II issued **warrants of arrest** for two individuals in the context of

the situation in Ukraine: Mr Vladimir Vladimirovich Putin, President of the Russian Federation, and Ms Maria Alekseyevna Lvova-Belova, Commissioner for Children’s Rights in the Office of the President of the Russian Federation. Pre-Trial Chamber II considered that there are reasonable grounds to believe that each suspect bears responsibility for the war crime of unlawful deportation of population (children) from occupied areas of Ukraine to the Russian Federation.

QUESTIONS:

1. Prečo vo väčšine krajín existuje paralelný systém vojenských a civilných súdov?
2. Aké dve kategórie trestov vynášajú spravidla vojenské súdy a čím sa medzi sebou líšia?
3. Z čoho obviňuje Medzinárodný trestný súd ruského prezidenta?

GLOSSARY

- **evolved** /iˈvɒld/ – vyvinuli sa;
- **enforce** /ɛnˈfɔːs/ – vymáhať;
- **breaches** /ˈbrɪtʃz/ – porušenia;
- **conduct** /ˈkɒndʌkt/ – správanie sa;
- **non-judicial punishment** /nɒn-ˈdʒuːdʃəl ˈpʌnɪʃmənt/ – disciplinárny trest;
- **infractions** /ɪnˈfræktʃnz/ – priestupky;
- **court-martial** /kɔːt-ˈmɜːʃəl/ – vojenský súd;
- **demotion** /diˈmoʊʃən/ – degradácia;
- **restriction to quarters** /riˈstrɪktʃən tu ˈkwɔːtərz/ – domáce väzenie;
- **misconduct** /mɪsˈkɒndʌkt/ – zlyhanie;
- **abolished** /əˈbɒlɪʃt/ – zrušili;
- **impartiality** /ɪm.pɑːrʃiˈælɪti/ – nestrannosť;
- **distinct** /dɪˈstɪŋkt/ – odlišný;
- **prerogatives** /priˈrɒɡətɪvz/ – výsady;
- **warrants of arrest** /ˈwɒrənts ɒv əˈrest/ – zatykače.

DUCHOVNÉ SLOVO

npor. Mgr. Mikuláš Jančuš
starší kaplán 5. pluku
špeciálneho určenia Žilina

Oázy pokoja

Leto a letné prázdniny sú obdobím, keď k nám prichádza čas oddychu a zaslúženého pokoja. Študentom je umožnené načerpať nové sily, aby sa po najdlhších prázdninách školského roka znova vrátili do škôl plní síl. Pre nás, ktorí sme školské lavice opustili pred rokmi, je to čas dovolení a užívania voľných chvíľ v kruhu rodiny či priateľov.

Takéto meritum pokoja a oddychu však nemôžeme analogicky preniesť aj do duchovného života. Duchovné prázdniny by mali pre náš duchovný život naopak celkom opačný efekt. Naša duša by sa nestala sviežejšou a nebola by lepšie pripravená prijímať Božie milosti. Naopak, upadala by v schopnosti odolávať pokušeniam. Veď neustály duchovný boj a bdelosť je jedinou možnosťou, ako naša krehká ľudská prirodzenosť neupadne do objatia hriechu, ktorý ju smeruje k nešťastiu. Leto a prázdniny sú skutočne milostivým časom, ktorý sa nám ponúka, len ho treba správne využiť. Mnoho pútnických miest sa práve v tomto čase ponúka ako oázy pokoja a duchovného pookriatia. Modlitba a rozjímanie o veľkej Božej добрôte a múdrosti na miestach ako Levoča, Nitra či Šaštín, ktorá je na týchto miestach obzvlášť silno prítomná, spôsobuje, že sa tu každoročne stretáva množstvo pútnikov. Niektorí príde len tak, pozrieť sa. Pre iných je to tradícia.

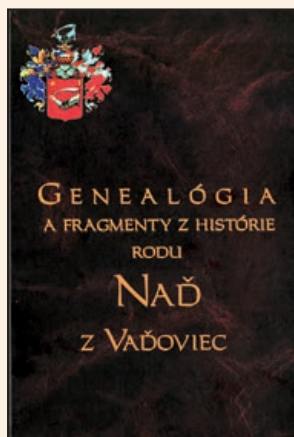
No omnoho viac je tých, ktorí cítia hlbokú vnútornú potrebu stretnúť sa na týchto svätých miestach s Bohom.

A tak vám všetkým prajem, aby ste si cez tieto letné dni do sýtosti oddýchli, načerpali nové psychické a fyzické sily. A popri tom však nezabudli ani na oázy skutočného duchovného pokoja, ktoré sú také potrebné pre našu unavenú dušu. Možno sa nám na týchto miestach podarí i stretnúť a spoločne modliť.

Veď aj sám Pán nám skrze svoje Slovo hovorí: „Lebo kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v meno mene, tam som ja medzi nimi.“ (Mt 18,20)

Vojaci Naďovci z Vaďoviec

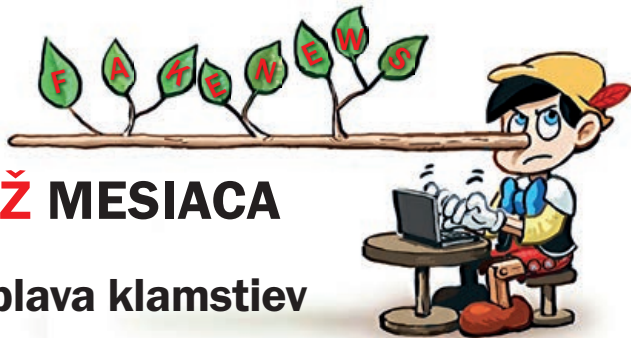

„V rodine sa tradovalo, že pochádzame z Chorvátska, kde sme v 13. storočí bojovali v službách Belu IV. proti Tatárom a kráľ nás po prepustení z vojenských služieb odmenil majetkami na území dnešných Vaďoviec pri Starej Turej,“ píše Miloslav Naď, v úvode tohto roku knižne vydanjej 156-stranovej publikácie *Genealógia a fragmenty z histórie rodu Naď z Vaďoviec*.

Autor, ktorý sa téme venoval dve desaťročia a pôvodným povolaním je konštruktér v bývalej Tesle Piešťany, dokladá, že písomne sa

o ich koreňoch dozvedáme 1. marca 1626. Vtedy rímsky cisár Ferdinand II. menoval do stavu uhorskej šľachty aj Jána Naďa z Vaďoviec. Ľudské rameno v zbroji držiace meč napovedá, že to bolo za vojenské zásluhy proti Turkom, respektíve počas stavovských povstaní. Tie zásluhy nemohli byť malé, pretože na rozdiel od katolíka Ferdinanda boli Naďovci (vrátane rodinnej vetvy Naďovičovcov) vždy protestanti. V ďalších storočiach sa živil ako gazdovia, učitelia aj richtári, no nemálo ich bolo vojakov. Napríklad Juraj Naď v revolučnom roku 1848 bojoval ako poručík uhorskej revolučnej protihabsburskej armády. Pavel, Adam a Ján padli v prvej svetovej vojne. Juraj bol v čs. légiách v Rusku a Ján vo Francúzsku. Rotný Viktor Naď zahynul v druhej svetovej vojne ako príslušník 1. čs. armádneho zboru v bojoch o poľský Sanoczek a veliteľ povstaleckého práporu Chryzantéma v Revúcej štábný kapitán Milan Naď padol v SNP. V Povstaní bojoval aj Šimon Naď a Augustín Naďovič. No a slobodník Viktor Naď si v bojoch na Dukle po výbuchu nášľapnej míny odrezal nožom zvyšky vlastnej nohy. Napriek tomu, že si stiahol kýpeľ stehna opaskom, do príchodu zdravotníkov vykrvácal. Plukovník Milan Naď bol pred rokom 1980 zástupca náčelníka Generálneho štábu Čs. ľudovej armády, generálmajor Svetozár Naďovič bol náčelníkom správy pre odsun sovietskych vojsk z Československa a plukovník Miloslav Naď pôsobil v operácii Púštna búrka, bol zástupcom hlavného ženístu na veliteľstve misie UNPROFOR a slúžil aj ako ženijný dôstojník na Sekretariáte OSN v New Yorku. No a podplukovník René Naď pôsobí na Generálnom štábe OS SR, pričom má sa sebou napríklad pôsobenie na veliteľstve vzdušných síl, misiu na Cypre či službu v aliančných štruktúrach. Jeho brat Jaroslav bol ministrom obrany.

(pv)

LOŽ MESIACA

Záplava klamstiev

Čím menej úspechov Moskva dosahuje na ukrajinských bojiskách, tým viac stupňuje hybridné pôsobenie prostredníctvom sociálnych sietí. Sme svedkami, cieľmi a často aj obeťami záplavy každodenných cynických klamstiev, podvodov a mystifikácií.

NIE, pred milánskou katedrálou nikdy nebol reklamný pútač s ukrajinským prezidentom Volodymyrom Zelenským šnupajúcim bankovky cez nosnú dierku

NIE, francúzsky časopis Courier international nikdy neuverejnil karikatúru Zelenského, ktorá kritizuje francúzsku finančnú pomoc Ukrajine.

NIE, v Lotyšsku nevznikajú falošné spravodajské zábery z ukrajinských bojísk – fotografie boli z nakrúcania hraného filmu.

NIE, zakladateľ WikiLeaks Julian Assange zadržaný v Británii nie je zostaraný a zmučený, fotografie sú výtvorom umelej inteligencie.

NIE, Nemecko nedodáva Ukrajine tanky pomalované nacistickými symbolmi, bol to primitívny photoshop.

NIE, video, na ktorom sa údajne ukrajinský vojak vyhráža rusky hovoriacej žene s dieťaťom, nepochádza zo slobodnej Ukrajiny, ale inscenovali ho ruskí okupanti v Donecku, 20 kilometrov za frontovou líniou.

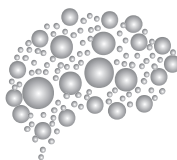
Oficiálne médiá, ktoré ruská propaganda a jej domáci prisluhovači tak úpenlivo spochybňujú, sa musia riadiť zákonmi a majú i vlastné etické kódexy. Informácie starostlivo overujú a v prípade chyby či omylu publikujú opravu. Anonymní autori

na Instagrame, Telegramu, Facebooku, Tik-toku, Twitteri a ďalších sieťach môžu bez obáv publikovať dezinformácie a klamstvá. Ten, kto im zaslepen verí, sa stáva ich spolupáchateľom. (aš)

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXI.
• č. 6/2023 • Redakčná uzávierka 22. 5. 2023 • Do výroby zadané 26. 5. 2023
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

por. Kristína Katkovčinová
psychologička 53. práporu
poľných služieb Hlohovec

Chvilé ticha

Už z diaľky videl staršieho pána, ktorý šiel popri krajnici. Rozhodol sa, že ak budú mať rovnakú cestu, zvezie ho. Po krátkej chvíli starší pán požiadal vodiča aby zastavil. Len čo zastal, pán vystúpil, poďakoval sa a povedal: „Musím tu chvíľu počkať, až za mnou dôjde moja duša.“

Každý z nás pozná tie dlhotrvajúce rozhovory, plné rôznorodých tém, pri ktorých máme pocit, že sa nikdy neskončia. Sú v nich však aj chvíle, pri ktorých hovoriť prestávame, a reč utícha. Mnohým môžu byť tieto pomlky počas rozhovoru nepríjemné a stávajú sa pre nás až nekomfortné, najmä ak nevieme, z akých dôvodov k nim dochádza a ako máme na ne reagovať. K chvíľam ticha dochádza v bežných situáciách ak osoba, s ktorou komunikujeme, potrebuje napríklad čas na nájdenie správneho slova, priestor na nadýchnutie sa, položiť rečnícku otázku alebo vedie vnútorný dialóg a uvažuje, čo má ďalej povedať, či zisťuje, akú reakciu spôsobilo to, čo hovorí. Sú však momenty, keď sme zasiahnutí neočakávanou udalosťou a potrebujeme čas a priestor vzbudiť sa. Paul W. Swets vo svojej knihe hovorí: „Takmer každý môže pomôcť priateľovi v kríze, keď kultivuje účinné spôsoby počúvania... Je to práve podporné ticho, ktoré má moc uzdravovať a pomôcť.“ V týchto chvíľach nie je nevyhnutné ihneď odpovedať, práve naopak – tolerovať ticho, neponáhľať sa, dať priestor sebe aj poslucháčovi. Nepodľahnime pokušeniu prerušiť v týchto momentoch ticho, len preto, že je nám to nepríjemné. Možno je to častokrát práve tento moment, ktorý poslucháč potrebuje. Ak ide o hlbší rozhovor a nie povrchný, ticho nebude ani pre jedného v dialógu nepríjemné, ba môžete z neho ťažiť a pochopiť pocity toho druhého. Pretože ako sa vraví, je ticho pred búrkou, je ticho po búrke a je ticho, ktoré pomáha človeku vzbudiť sa – podporné ticho.

A na záver – častokrát sa počas našich rozhovorov stane, že naše slová predbehnú našu dušu – musíme len chvíľu počkať, až nás dostihne.

Na povstalecké územie

Bojovú činnosť povstaleckých jednotiek na Slovensku na jeseň 1944 podporil príchod 2. čs. paradesantnej brigády a to v rámci sovietskeho leteckého mostu na pomoc SNP.

Príslušníci 2. čs. paradesantnej brigády nakladajú 76 mm kanón do lietadla pred odletom na Tri Duby

S jej vysadením na Slovensku v prípade povstania pritom predstaviteľia čs. odboja počítali už v čase jej vzniku na začiatku roku 1944 na základe predchádzajúceho súhlasu Sovietov. Možnosti jej pomoci sa však nekonkretizovali, a to aj preto, že do vypuknutia povstania nedošlo k dohovoru o spôsobe a čase prevratovej akcie s Červenou armádou. Jadro parabrigády tvorili slovenskí vojaci zajatí juhozápadne od ukrajinského mesta Melitopol (niektorí prešli, iní sa vzdali) na prelome októbra a novembra 1943. Jej charakter sa prispôbil organizácii sovietskych paradesantných zväzkov, po doplnení preto mala byť schopná vykonávať aj normálne pozemné úlohy. K 15. februáru 1944 mala 2 826 príslušníkov. Z nich bolo 2 616 Slovákov.

Na podporu povstania

Požiadavku na presun paradesantných jednotiek na Slovensko predložilo ilegálne Vojenské ústredie na čele s pplk. gšt. Jánom Golianom v hlásení pre čs. ministerstvo národnej obrany v Londýne 25. augusta 1944 po informácii o bezprostrednej hrozbe jeho obsadenia nemeckými jednotkami. Žiadalo pritom inštrukcie pre povstaleckú armádu (prebitie sa k Červenej armáde,

alebo obrana na strednom Slovensku), ochranu stíhacím letectvom, bombardovanie tratí a kolón nepriateľa a nasadenie dvoch paradesantných brigád. Jedna mala byť vysadená na letisku Tri Duby a druhá na letisku pri Poprade. Golian teda počítal s viacerými takými jednotkami (pravdepodobne aj sovietskymi) pre zápoľnú, ako aj poľnú armádu. Sovietov s tým oboznámil náčelník čs. vojenskej misie v ZSSR brig. gen. Heliodor Píka už 27. augusta. Požiadavka na vysadenie čs. parabrigády a „prípadne ďalších desantných slovenských jednotiek“ na povstaleckom území sa objavila tiež v čs. žiadosti o vojenskú pomoc zo strany ZSSR z 31. augusta. Ich prítomnosťou sa mala posilniť obrana, ale aj odhodlanie Slovákov na odpor. Tento návrh našiel napriek nedôvere a zdržanlivosti voči vojenskému plánu povstania oporu aj na sovietskej strane. Potvrdzuje to návrh plánu Karpatsko-duklianskej operácie (KDO) na podporu povstania vypracovaný na výzvu Stalina veliteľom 1. ukrajinského frontu maršalom Ivanom S. Konevom 2. septembra. Ten tu totiž ešte počítal aj s pomocou východoslovenských divízií. Ich činnosť preto mala na začiatku KDO podporiť 2. čs. paradesantná brigáda vysadená do priestoru ich pôsobenia alebo

na slovenské letiská. Po vyhodnotení informácií o ich odzbrojení Nemcami sa však tento variant zavrhol. O použití čs. parabrigády ako výsadku na povstaleckom území sa v čase príprav KDO nerozhodlo (nebol na to ani dostatok lietadiel). Sovietske velenie naopak rozhodlo o jej využití v Karpatoch. V snahe posilniť útok, ktorý sa nevyvíjal optimálne, nasadilo od 13. do 19. septembra čs. parabrigádu ako peší zväzok priamo na fronte v úseku Besko – Szanoczek. Tu napriek úspešným bojom zaznamenala veľké straty (okrem iného 143 mŕtvych). Vzápätí mala byť konečne letecky presunutá (nie však ako padákový výsadok) na povstalecké územie.

Prví vojaci parabrigády

Presun sa však opäť skomplikoval, a to pre zlé počasie. Prví vojaci boli preto prepravení až v noci z 26. na 27. septembra 1944. Išlo však najmä o pomocné a spojovacie jednotky, ktoré mali zabezpečiť činnosť veliteľa brigády plk. pech. Vladimíra Příkryla a jeho štábu, nemohli preto zasiahnuť do bojov. Ďalší presun naďalej komplikoval dážď a hmla na letiskách v Poľsku, ale tiež nepriateľské delostrelectvo. Ďalšie jednotky nakoniec prepravili až v noci zo 6. na 7. októbra. Spolu s nimi prišiel tiež veliteľ povstaleckej armády div. gen. Rudolf Viest a potom aj členovia čs. vládnej delegácie. Utišilo sa tak znepokojenie čs. vlády v Londýne živé špekuláciami o úprimnosti snahy Sovietov zabezpečiť rýchlo tieto úlohy. Presunuté jednotky boli okamžite nasadené na najviac ohrozený bojový úsek západne od Zvolena, ktorý sa vďaka ich schopnostiam stabilizoval. Do 9. októbra bolo na letisko Tri Duby prepravených 1 175 príslušníkov parabrigády. Ďalší presun však opäť skomplikovalo počasie, takže poslednú veľkú časť vojakov dopravovali až do 19. októbra. Do konca októbra dodali dva sovietske letecké zbory na povstalecké letiská 1 928 príslušníkov čs. parabrigády. Zlé počasie si však vyžiadalo svoju daň, takže desiatky jej vojakov sa stali obeťou tragických havárií.

PhDr. Igor Baka, PhD.
Vojenský historický ústav
Foto: Archív Múzea SNP

Bojovala aj na Dukle

7,62 mm sovietska armádna pištoľ TT model 1933 je súčasťou expozície Múzejného oddelenia Vojenského historického múzea Svidník. Zbraň je pozostalosť po niekdajšom veliteľovi 1. čs. samostatnej tankovej brigády 1. československého armádneho zboru v ZSSR počas Karpatsko-duklianskej operácie generálplukovníkovi Vladimírovi Jankovi.

Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea sa dostala 25. januára 1972 kúpou od jeho manželky. Sovietska armáda v počiatočnej svojej existencii využívala predovšetkým výzbroj z obdobia cárizmu, pričom medzi krátkymi ručnými palnými zbraňami, konkrétne pištoľami, dominoval legendárny revolver Nagant model 1895.

Nástupca Naganta

Nagant predstavoval kvalitnú zbraň, ktorá však bola už najmä z morálneho hľadiska zastaraná. Preto koncom 20. rokov 20. storočia padlo rozhodnutie o zavedení samonabíjacej pištole s radovým zásobníkom. V roku 1930 nasledovala súťaž, z ktorej ako víťazný vyšiel návrh konštruktéra Fedora Vasilieviča Tokareva pôsobiaceho v zbrojovke v Tule. Do výzbroje armády ho zaviedli pod označením 7,62 mm Samozarjadnyj Pistolet Tokareva obrazca 1930 goda, skrátene TT-30. Začala sa jeho sériová výroba. V roku 1933 však došlo k rekonštrukcii zbrane. Hoci išlo o malú úpravu v záujme zvýšenia spoľahlivosti, dotkla sa väčšiny súčiastok. Tým vznikla v podstate nová pištoľ, ktorú do výzbroje sovietskej armády zaviedli pod označením 7,62 mm Samozarjadnyj Pistolet Tokareva obrazca 1933 goda, skrátene TT-33. Najmä po vypuknutí druhej svetovej vojny sa práve ona stala štandardnou armádnou pištoľou využívanou najmä dôstoj-

níkmi, letcami a tankistami Sovietskej armády.

Inšpirácia z Colta a Mausera

Konštruktčne vychádzali pištole TT-30 a TT-33 z americkej pištole Colt M1911 a čiastočne aj z nemeckej pištole Mauser C96, ktorých skĺbením a nasledujúcim zlepšením vznikla mimoriadne jednoduchá, no maximálne funkčná a spoľahlivá zbraň. Zlepšenia sa týkali predovšetkým toho, že v závere pištole boli osadené špeciálne vodiace drážky, ktoré vždy smerovali náboj podaný zo zásobníka do nábojovej komory, čím sa eliminoval najčastejší typ zlyhania väčšiny samonabíjajúcich pištoľí pre ohnuté vodiace drážky v zásobníku. Okrem toho bol pre ňu zvolený jednoduchší, no odolnejší a spoľahlivejší jednočinný spúšťový mechanizmus, ktorý sa vyrábal ako jeden blok, čo znamenalo, že sa dal z pištole vybrať v jednom celku.

Zbraň bola skonštruovaná na použitie mimoriadne výkonného sovietskeho náboja kalibra 7,62×25 mm Tokarev, ktorý na rozdiel od väčšiny pištoľových nábojov dokáže dodnes, najmä pri použití striel s oceľovým jadrom, prebijať väčšinu nepriestrelných viest. Celkovo v sovietskych zbrojovkách, najmä v Tule a Iževsku, vyrobili približne 1 700 000 kusov pištoľí TT-33, pričom väčšina z nich uzrela svetlo sveta počas druhej svetovej vojny. V sovietskej armáde zbraň v 50. rokoch 20. storočia postupne nahradila 9 mm pištoľ Makarov PM.

Od Číny po Egypt

Okrem sovietskej armády zaviedla TT-33 do svojej výzbroje aj väčšina armád strednej a východnej Európy, pričom v mnohých štátoch sa začala aj jej licenčná a bezlicenčná výroba. Vzniklo tak množstvo variant a kópií tejto zbrane, ako napr. v Číne pištoľ Typ 51, v Juhoslávii pištoľ M68 a v Maďarsku pištoľ Tokagyp, ktorá si našla svoje najväčšie uplatnenie v egyptskej polícii a od originálu sa odlišovala iba použitým typom náboja kalibra 9×19 mm Luger Parabellum. Rôzne kópie pištole TT-33 sa dodnes vyrábajú v Číne a v KĽDR. Tvorila súčasť výzbroje dôstojníkov 1. československého armádneho zboru v ZSSR a v povojnovom období sa dostala aj do výzbroje Československej armády, kde vydržala až do polovice 50. rokov 20. storočia keď ju nahradila domáca pištoľ ČZ vzor 52.

Zaujímavosťou je, že v prípade pištole na obrázku ide vzhľadom na jej úpravu o jednoznačne najhodnotnejší exemplár tejto legendárnej a dodnes používanej sovietskej zbrane evidovaný v zbierkach svidníckeho múzea, čím sa zaraďuje medzi jeho najvzácnejšie predmety vôbec. Za zmienku stoja umelecky spracované črienky rukoväte, vyrobené z transparentného plexiskla, pričom na jednej strane je do nich ručne vyrytý štátny znak ZSSR a na druhej motív tanku s nápisom „Pamätka s Karpát“.

Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav –VHM, Mo Svidník

Foto: VHM

PRIDAJ SA K ELITE -
OZBROJENÝM SILÁM SR

**MNOHO PROFESIÍ,
JEDNO POSLANIE**

BUDEMVOJAK.SK

